

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

EMIGRANTI A UPRCHLÍCI A JEJICH ADAPTAČNÍ POTÍŽE
EMIGRANTS AND REFUGEES AND THEIR SELF-ADAPTING
DIFFICULTIES

Autor:

Ondřej Bejček

SNP 2379/24

400 11 Ústí nad Labem

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Brožová - Doubková

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
64	0	7	7	18	2 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 30.04.2007

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Ondřej Bejček
Adresa: SNP 24, 400 11 Ústí nad Labem

Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Kód oboru: 7502R023

Název práce: EMIGRANTI A UPRCHLÍCI A JEJICH
ADAPTAČNÍ POTÍŽE

Název práce v angličtině: EMIGRANTS AND REFUGEES AND THEIR
SELF-ADAPTING DIFFICULTIES

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Brožová-Doubková

Termín odevzdání práce: 30.04.2008

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Ondřej Bejček

Datum: 16.02.2007

Podpis studenta:

Cíl práce:

Popsat problematiku adaptace emigrantů a uprchlíků do nového prostředí.

Základní literatura:

GABAL, Ivan, HELŠUSOVÁ VÁCLAVÍKOVÁ, Lenka. *Migrace v rozšířené Evropě*. 1. vyd. Praha: 2002. ISBN 80-238-9199-5

JÍLEK, Dalibor. *Odpověď mezinárodního práva na hromadné uprchlictví*. 1. vyd. Brno: 1996. ISBN 80-210-1337-0

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

FREIOVÁ, Michaela. *Uprchlická otázka a my*. 1. vyd. Praha: Občanský institut, 1993. ISBN 80-900190-6-4

FOREJTOVÁ, Monika, *Mezinárodněprávní ochrana menšin*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2002. ISBN 80-7082-843-9.

Zákon ze dne 11. listopadu 1999 o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Sbíрка zákonů, částka 106, 1999.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2003, ISBN 80-7178-549-0

Universum (10. díl). 1. vyd. Praha: 2000. ISBN 80-207-1072-8

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Datum

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych touto cestou upřímně poděkoval za konzultace, věcné připomínky a odborné vedení mé bakalářské práce paní Mgr. Andree Brožové - Doubkové, člence katedry sociální práce a sociálních studií při Technické univerzitě v Liberci.

Mé poděkování patří dále všem pracovníkům Poradny pro integraci v Ústí nad Labem. Velice děkuji především sociální pracovníci Michaele Tassanyiové, DiS za vstřícný přístup, informace a předané zkušenosti, které mi byly z její strany poskytnuty během výkonu mé praxe v této neziskové organizaci. Praxe v této poradně, byla pro mne v souvislosti se psaním bakalářské práce, která je zaměřena na adaptační potíže uprchlíků a emigrantů, nepostradatelným přínosem.

Závěrem bych touto cestou rád poděkoval všem mým blízkým, přátelům, celé své rodině a zejména mé manželce Hance za pochopení, toleranci, trpělivost a psychickou a duševní podporu při psaní bakalářské práce.

Název bakalářské práce: EMIGRANTI A UPRCHLÍCI A JEJICH ADAPTAČNÍ POTÍŽE

Název bakalářské práce: EMIGRANTS AND REFUGEES AND THEIR SELF-ADAPTING DIFFICULTIES

Jméno a příjmení autora: Ondřej Bejček

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2007/2008

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Andrea Brožová-Doubková

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou adaptace cizinců do nového prostředí. Jejím cílem bylo zjistit a popsat největší adaptační potíže emigrantů a uprchlíků. Cíle bylo dosaženo prostřednictvím studia a četby příslušných dokumentů a literatury, vztahující se k dané oblasti a za pomoci provedeného průzkumu. Práce se skládala ze dvou stěžejních oblastí. První z nich byla část teoretická, která mapovala a analyzovala problematiku za použití odborných zdrojů. Praktická část se prostřednictvím provedeného průzkumu věnovala zodpovězení otázek a ověření předpokladů, ve vztahu k nejčastějším a největším problémům cizinců, kteří žádají o pomoc či odbornou radu sociální pracovníky Poradny pro integraci v Ústí nad Labem. V příloze této práce byly uvedeny čtyři skutečné příběhy, popisující osudy rozličných lidí, kteří byli donuceni k emigraci ze své země původu a následné integraci do nové společnosti.

Klíčová slova:

adaptace, azyl, azylant, azylová politika, azylová zařízení, emigrace (imigrace, migrace), integrace uprchlíků, mezinárodní ochrana, národnost, doplňková ochrana, uprchlík

Summary:

The bachelor thesis is dealing with the problems of foreigner's adaptation to their new environment. The main aim of this thesis is to find out and describe the adaptation problems of emigrants and refugees. The aim was achieved by studying and reading the relevant documents and literature which was related to the subject and by doing the research. The thesis is divided into 2 fundamental parts. The first part is theoretic, which analyses the questions by using special sources. The practical part is through my research devoted to answering the questions and verification of my hypothesis in relation to the most frequent and greatest problems of foreigners who are asking for help or expert advice of the social workers in Consulting service for integration in Ústí nad Labem. In the supplement of my thesis there are 4 real stories describing the destinies of various people who were forced to emigrate from their country of origin and to integrate to the new society.

Keywords:

adaptation, asylum, asylum seeker, asylum policy, asylum houses, supplemental protection, emigration (immigration, migration), refugee integration, international protection, nationality, citizenship, refugee

OBSAH

1 Úvod	9
2 Teoretická východiska práce	11
2.1 Seznámení se základními pojmy	11
2.2 Uprchlíctví	13
2.3 Migrace, emigrace a imigrace	14
2.4 Integrace do nové společnosti	16
2.5 Adaptační potíže uprchlíků a emigrantů	19
2.5.1 Neznalost jazyka hostitelské země	19
2.5.1.1 Problémy cizinců při styku s úřady v návaznosti na neznalost jazyka hostitelské země	20
2.5.2 Bydlení	20
2.5.2.1 Státní integrační program v oblasti bydlení	21
2.5.3 Zaměstnání	22
2.5.4 Zdlouhavé řízení o udělení azylu	23
2.6 Legislativní rámec azylové, migrační a pobytové politiky	24
2.6.1 Mezinárodní uprchlické právo	24
2.6.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv a svobod	24
2.6.1.2 Úmluva o právním postavení uprchlíků	24
2.6.1.3 Newyorský protokol	26
2.6.1.4 Deklarace o územním azylu	26
2.6.1.5 Evropská úmluva o lidských právech	26
2.6.1.6 Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti	27
2.6.2 Právní úprava v České republice	27
2.6.2.1 Listina základních práv a svobod	27
2.6.2.2 Zákon o azylu	27
2.6.2.3 Zákon o pobytu cizinců na území České republiky	28
2.7 Problematika mezinárodní ochrany v České republice	28
2.7.1 Řízení o udělení azylu v České republice	29
2.7.2 Azyl za účelem sloučení rodiny	33
2.7.3 Doplnková ochrana	33
2.7.4 Druhy azylových zařízení	33
2.8 Pobyt cizinců na území ČR v režimu zákona o pobytu cizinců	34

2.9 Státní občanství	36
2.10 Organizace a instituce zabývající se azylovou a migrační problematikou.....	37
2.10.1 Mezinárodní organizace	37
2.10.2 Vnitrostátní vládní instituce a nevládní neziskové organizace.....	38
3 Praktická část	41
3.1 Cíl praktické části a účel průzkumu	41
3.2 Stanovené předpoklady	42
3.3 Použité metody	42
3.4 Nejčastější problémy, se kterými se cizinci obrací na sociální pracovníky	42
3.5 Porovnání konzultací v roce 2006 a 2007	45
3.6 Rozdělení klientů poradny podle pohlaví	49
3.7 Porovnání počtu konzultací s klienty v roce 2006 a 2007	50
3.8 Státní příslušnost klientů využívajících služeb PPI Ústí n.L.	52
3.8.1 Státní příslušnost klientů PPI Ústí n.L. v roce 2006.....	52
3.8.2 Státní příslušnost klientů PPI Ústí n.L. v roce 2007.....	54
3.9 Vyhodnocení praktické části	57
4 Závěr.....	58
5 Navrhovaná opatření	60
6 Seznam informačních zdrojů.....	62
7 Seznam příloh.....	64

1 Úvod

Důvody odchodů lidí ze svých domovských zemí mohou být různé. Může se jednat o dobrovolné odchody z ekonomických důvodů, ale bohužel také o nucené emigrace z obav o své zdraví a životy. Počet cizinců, kteří se snaží trvale usadit v České republice narůstá a tak se tyto lidé stávají stále více součástí naší české společnosti. Migrují k nám lidé z jiných zemí z důvodů pracovních, studijních nebo za účelem sloučení rodiny. Rovněž k nám ale přichází mnoho lidí z důvodů jiných, zcela odlišných. Těmi důvody jsou bída, hlad, politická situace, napětí, válka či strach z násilí a pronásledování ve své domovské zemi. Je naprosto zřejmé, že naše republika je již součástí světového migračního prostoru a pro mnohé cizince se stala zemí cílovou, přestože byla po celou řadu let z politických důvodů izolována.

Vzhledem ke zvyšujícímu počtu integrujících se cizinců do naší společnosti je tak téma bakalářské práce *„Emigranti a uprchlíci a jejich adaptační potíže“*, v současné době velice aktuální.

Bakalářská práce je zaměřena na zjištění a seznámení s adaptačními potížemi uprchlíků a emigrantů při integraci do nového prostředí.

Jejím cílem je popsat problematiku adaptace emigrantů a uprchlíků při integraci do nové společnosti a prostřednictvím průzkumu zaměřeného na sběr a analýzu dat ověřit zjištěné teoretické informace o nejčastějších a největších problémech, se kterými se potýkají cizinci při adaptaci do nového prostředí.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část je zaměřena na objasnění nejdůležitějších pojmů, se kterými se v oblasti uprchlictví a emigrace setkáváme. Dále je orientována na problematiku uprchlictví, emigrace a integrace do nové společnosti. Jsou zde popsány nejčastější a největší adaptační potíže cizinců při jejich integraci do nové společnosti. Nelze opomenout ani platnou legislativu mezinárodního uprchlického práva a právní úpravu v České republice, související s pobytem cizinců a azylovou problematikou na území České republiky. Zabývá se i azylovou problematikou a možnými druhy pobytů cizinců na území České republiky podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, v platném znění.

Pro lepší poznání života emigranta či uprchlíka je vhodné zmínit i základní instituce, se kterými přicházejí tyto lidé do kontaktu, a proto jsou uvedeny na závěr teoretické části. Tato

samostatná kapitola se tak věnuje institucím a organizacím vnitrostátním i mezinárodním, státním a neziskovým, které se zaměřují na pomoc při adaptaci cizinců do nového prostředí a společnosti a které jsou mnohdy nedílnou součástí života emigrantů či uprchlíků.

V praktické části bakalářské práce je proveden průzkum zaměřený na sběr a analýzu dat za účelem zodpovězení otázek, týkajících se adaptačních potíží cizinců a zjištění skutečného stavu v dané problematice.

Průzkum je zaměřen na zjištění nejčastějších a největších problémů cizinců žádajících o pomoc či odbornou radu sociální pracovníky Poradny pro integraci v Ústí nad Labem (PPI). Sociální pracovníci výše uvedené poradny se snaží těmito lidem pomáhat již od roku 1997, kdy byla tato nezisková organizace založena. Cílem těchto pracovníků je zejména hájit lidská práva lidí s udělenou mezinárodní ochranou, ale i žadatelů o azyl, či jiných cizinců žijících v České republice a poskytovat odbornou pomoc, zejména v sociální a právní.

V návaznosti na počty druhů jednotlivých konzultací jsou dále porovnávány statistické údaje získané od PPI Ústí n.L. za rok 2006 s rokem 2007, za účelem zjištění, zda-li potíže a problémy, se kterými se obraceli adaptující se cizinci na sociální pracovníky v roce 2006 a problémy, které je trápily v roce 2007 mají měnit se trend, či jsou spíše totožné a stabilní. Dalším cílem provedeného průzkumu bylo zjistit, kteří klienti v návaznosti na jejich státní příslušnost a zemi svého původu, využívají služeb Poradny pro integraci v Ústí nad Labem nejčastěji.

V první příloze jsou popsány skutečné životní příběhy emigrujících lidí ze své domovské země. Jedná se o čtyři navzájem rozdílné životní situace, které měly zcela zásadní vliv na závažné rozhodnutí člověka, opustit zemi svého původu.

Proces azylového řízení v České republice je velmi složitý a proto je v příloze č. 2, graficky znázorněn možný vývoj a směry probíhajícího řízení o udělení azylu v ČR.

Problematika je velice rozsáhlá, a proto je možné s ohledem na rozsah bakalářské práce, popsat pouze ty nejzákladnější a nejdůležitější oblasti daného tématu a problémy emigrantů a uprchlíků. Bakalářská práce by měla přispět alespoň malým dílkem k rozšíření obzoru a vědomostí v oblasti emigrace a uprchlictví. Mohla by vést k většímu pochopení a vcítění se do osudů těchto lidí a k poznání skutečných problémů adaptujících se cizinců. A to jak cizinců, kteří se pro emigraci a následnou adaptaci do nového prostředí rozhodli zcela dobrovolně, tak zejména těch, co se pro tento životní krok rozhodli po zralé úvaze, nedobrovolně z donucení.

2 Teoretická východiska práce

2.1 Seznámení se základními pojmy

Pro správné pochopení a proniknutí do oblasti emigrace a uprchlictví je nezbytné uvést základní pojmy, týkající se této oblasti:

Základní pojmy:¹

Adaptace - Schopnost jedince, skupiny nebo kultury přizpůsobit se sociálním či přírodním podmínkám.²

Azyl - V souvislosti s uprchlíky má azyl význam práva na ochranu, jež je poskytováno cizímu státnímu příslušníkovi stíhanému z politických nebo rasových důvodů. Azyl takovému člověku zajišťuje, aby nebyl vydán do státu, kde by byl ohrožen.

Azylant - Cizinec, kterému bylo podle zákona o azylu uděleno právo azylu, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu.

Azylová politika - Politická opatření regulující přijímání, respektive odmítání politických uprchlíků, lidí ohrožených na životě, případně obětí porušování dalších lidských práv, která jsou součástí sociální politiky v tzv. rozvinutých zemích.

Azylová zařízení - Zařízení sloužící v České republice k ubytování cizinců, kteří žádají o udělení azylu. Přijímací středisko slouží k ubytování cizince do doby, než je ověřena jeho totožnost, provedeno lékařské vyšetření, uděleno vízum k pobytu a vydán průkaz žadatele o udělení azylu. Pobytové středisko je zařízení sloužící k ubytování žadatele o azyl do doby pravomocného rozhodnutí o této žádosti.

Emigrace - Opuštění země původu a přestěhování do jiné země. Podobným výrazem je **imigrace**, což je totéž, ale z pohledu cílové země. Pokud se více lidí přemísťuje v

¹ není-li dále uvedeno jinak MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: 2003, s. 31,32,86,118,129,250

² *Wikipedie – otevřená encyklopedie*. [on-line]. [cit. 2007-07-22]. Dostupné z URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/adaptace>> .

rámci jednoho státu, používá se termín *migrace*. Důvody emigrace mohou být například ekonomické, politické či podnební³

Integrace uprchlíků - Přiměřená integrace uprchlíků je výsledkem realistického hodnocení situace ze strany uprchlíků a hostitelské země. Uprchlíci si vybudují nové kontakty a ponechají si svou minulost i tradice své kultury.

Národnost - Příslušnost občana k národnostní skupině, v evropském kontextu slovo neoznačuje příslušnost ke státu. V některých případech je chápána více jako otázka biologického původu („krve“), jindy jako ztotožnění s hodnotami určitého společenství. Tyto rozdíly ovlivňují postoje k imigrantům.

Osoba požívající doplňkovou ochranu - Cizinec, který nesplňuje důvody pro udělení azylu podle tohoto zákona, ale byla mu udělena doplňková ochrana, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení doplňkové ochrany.⁴

Státní příslušnost (Občanství) - Vztah mezi občanem a státem, který je zakotven ve veřejném právu i v mezinárodních smlouvách. Je podstatným prvkem sociální jistoty občana v soudobých státech, protože zakotvuje nárok na ochranu ze strany tohoto státu a nárok na uplatňování občanských práv – umožňuje občanovi přístup k veřejným službám, umožňuje mu účastnit se politického rozhodování, dává mu právo na soudní projednávání jeho záležitostí, na diplomatickou ochranu při pobytu v zahraničí.

Uprchlík - Z hlediska mezinárodního práva, osoba nacházející se mimo svou vlast, nechráněný jedinec, vyžadující zvláštní ochranu. Uprchlík opustil svou zemi obvykle za mimořádných okolností a buď nemůže, nebo se nechce do ní vrátit.

Žádost o udělení mezinárodní ochrany – Žádost podaná cizincem, u kterého lze předpokládat, že usiluje o získání azylu nebo doplňkové ochrany v České republice.⁵

³ Wikipedie – otevřená encyklopedie. [on-line]. [cit. 2007-07-22]. Dostupné z URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/migrace>> .

⁴ Zákon ze dne 11. listopadu 1999 o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Sbírka zákonů, částka 106, 1999.

⁵ Zákon ze dne 11. listopadu 1999 o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Sbírka zákonů, částka 106, 1999.

S ohledem na rozsah bakalářské práce, nebylo možné uvést všechny pojmy a klíčová slova týkající se oblasti uprchlictví a emigrace, ale termíny, zde uvedené patří mezi nejzákladnější a nejdůležitější.

2.2 Uprchlíctví

Pojem uprchlík není jednoznačný a zcela ustálený. Při pokusu o co nejvystižnější vyjádření podstaty pojmu „*uprchlík*“ je nutné konstatovat, že neexistuje jednoznačný výklad, a že řada odborných knih vystihuje toto pojetí sice obdobně, avšak s určitými rozdíly. Proto je třeba uvést hned několik příkladů, které pojem uprchlík vystihují:

„Z hlediska mezinárodního práva osoba nacházející se mimo svou vlast, nechráněný jedinec vyžadující zvláštní ochranu. Uprchlík opustil svou vlast obvykle za mimořádných okolností a buď nemůže, nebo se nechce do ní vrátit.“⁶

„Uprchlík je osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti.“⁷

Pojem uprchlík, lze slučovat s pojmem utečenec.

„Utečenec = osoba, která opustila svou zemi za mimořádných okolností, např. za války nebo z politických, náboženských či rasových důvodů, a nemůže nebo nechce se vrátit zpátky.“⁸

Lze říci, že uprchlíkem je taková osoba, která se vzhledem k oprávněným obavám z pronásledování z důvodu rasy, náboženského přesvědčení, národnosti, příslušnosti k určité společenské skupině nebo pro politické názory nachází mimo svou zemi, a která vzhledem ke svým obavám nemůže či nechce využít ochrany země, kterou opustil.

Uprchlíkem je také osoba bez státní příslušnosti, která se nachází mimo zemi, ve které měla dříve své stálé bydliště a v důsledku patřičných událostí se oprávněně bojí, nebo se nemůže vrátit.

⁶ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: 2003, s. 250

⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb.

⁸ *Universum*, 2000, s. 56, 10.díl

Každý uprchlík se nachází ve velmi zranitelném postavení. Utíká před pronásledováním, jež jej často těžce psychicky i fyzicky poškodilo. Ocítá se většinou bez prostředků, ve zcela neznámém prostředí, ve kterém se hovoří jazykem, kterému mnohdy vůbec nerozumí. Jen málo si je vědom svých práv, natož pak je schopen svých práv se dovolat. Proto osoba, která je v postavení uprchlíka, zasluhuje zvláštní péči a má právo na bezpečný azyl.

Uprchlík by měl mít přinejmenším stejná práva jako každý jiný cizinec, který se na území hostitelského státu legálně zdržuje. To znamená, že uprchlíci proto mají základní občanská a sociální práva, včetně práva na svobodu pohybu a myšlení. Mají také právo na ochranu před mučením nebo ponižujícím zacházením. Mezinárodní ochranou, která cizincům zajišťuje buď azyl nebo doplňkovou ochranu, v případech kdy cizinci nesplňují podmínky pro udělení azylu, se tak rozumí více než jen fyzické bezpečí.

Ochrana soukromé sféry člověka včetně rodinného života je zakotvena v Evropské úmluvě o lidských právech.

Kromě práv však mají uprchlíci také povinnosti. Mezi které patří zejména povinnost dodržovat a řídit se zákony a pravidly země, ve které požádali o mezinárodní ochranu.

V České republice je však jen malému procentu žadatelů o azyl právo azylu přiznáno a tím se tedy jen minimum takovýchto cizinců stává uznaným uprchlíkem, který může požívat zejména sociální podpory naší společnosti.

2.3 Migrace, emigrace a imigrace

Příčiny migrace mohou být různé. Musíme rozlišovat z jakého důvodu k migraci dochází, co vedlo k úmyslu takto se rozhodnout a z jakého důvodu migrant opouští svůj domov. Dá se říci, že ve většině případů se jedná o ekonomické, sociální nebo politické důvody. Lidé tak migrují do jiného prostředí s očekáváním, že naleznou to, čeho se jim nedostává v zemi svého dosavadního pobytu.

Migrant je „člověk, který se přesouvá na jiné místo s úmyslem trvale nebo dlouhodobě se tam usadit. Ve světě je považován za migranta ten, kdo překročí hranice a zůstává v jiné zemi déle než rok.“⁹

⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: 2003, s. 110

Základním hlediskem je dělení migrace na migraci dobrovolnou a migraci vynucenou. Často však nelze jednoznačně stanovit mezi oběma druhy migrace pevnou dělicí hranici, neboť v řadě případů je to otázka náhledu na důvod, který k emigraci vedl. Tak nelze například u migrace za prací jednoznačně říci, zda se jedná o migraci dobrovolnou či nucenou. Můžeme však konstatovat, že pod vynucenou emigraci lze zařadit důvody, kterými jsou pronásledování, ozbrojené konflikty nebo přírodní katastrofy. Jedná se zejména o situace, které představují pro člověka ohrožení zdraví, života nebo jeho svobody.

V počáteční fázi migrace jde o nashromáždění důvodů, které vedou k úvaze a přemýšlení o odchodu člověka ze země původu. Takováto osoba pak subjektivně vnímá vzniklou situaci a nabývá přesvědčení o vhodnosti a nutnosti odchodu, až po samotné rozhodnutí odejít. Následuje přemístění, jehož průběh může i ovlivnit následnou adaptaci migranta do nového cizího prostředí.

Na vynucenou emigraci lze nahlížet jako na velké lidské drama. Je nutné si uvědomit, že převážná většina emigrantů a uprchlíků nacházející se nejenom v České republice prochází nejtěžším obdobím svého života. Ztratili téměř vše, co považujeme v životě za důležité, nerozumí naši řeči, kulturu ani zvyklostem. Nutně potřebují určitý čas, aby se vyrovnali s tím, co prožili. Často trpí stresy, pocity beznaděje a utrpení. To, co si prožili a prožívají při adaptaci do nového prostředí a při začleňování do nové, pro ně neznámé společnosti, je nesmírně psychicky náročné.

Proto bychom měli odstranit zbytečné předsudky a snažit se pochopit potíže, smýšlení, citění a situaci člověka, který si prožil, či stále prožívá značnou, zejména psychicky náročnou etapu své existence v tomto složitém světě. Vzájemné poznávání, vytváří podmínky pro vznik tolerantní společnosti, která by jistě měla mít porozumění a chtít pomoci při integraci a adaptaci cizinců nového prostředí.

Počet imigrantů je v porovnání s ekonomicky vyspělými zeměmi České republiky stále poměrně nízký. Podle Českého statistického úřadu žije v České republice více než 250 000 cizinců, což je asi 2,5% z celé populace. Značná část soudobých migračních tlaků souvisí s rostoucími ekonomickými rozdíly mezi bohatými a chudými zeměmi světa. Velkým problémem se ukazuje obrovská migrace osob.

Dá se říci, že mezi uprchlíkem a imigrantem je rozdíl zejména v adaptačním mechanismu do nového prostředí. V České republice se například na cizince žádajícího o poskytnutí mezinárodní ochrany vztahuje odlišná právní úprava, než-li na cizince, který o udělení azylu nežádá. Tito cizinci, kteří na naše území přicestovali za účelem trvalého pobytu,

studia nebo například podnikání a o ochranu před pronásledováním na našem území nepožádali, se pohybují v jiné právní oblasti.

Zatímco v případě uprchlíka, který je donucen k odchodu ze země svého původu nedobrovolně, u migranta tomu tak ve velké většině případů není. (Pokud se nejedná o vynucenou emigraci). Migrant jde často do nového prostředí záměrně, z nějakého důvodu, za nějakým cílem a toto rozhodnutí záleží jen na jeho vlastní vůli. Uprchlíci jsou narozdíl od migrantů k odchodu ze své domovské země donuceni. Migranti, zejména ti, kteří odcházející ze své původní země čistě z ekonomických důvodů, mohou narozdíl od uprchlíků využít ochrany své země původu. Ekonomičtí uprchlíci proto nesplňují kritéria uprchlíka a nemají logicky právo využívat mezinárodní ochrany jako uprchlíci.

Mnoho žadatelů o udělení azylu neutíká před pronásledováním, ale odchází ze své země původu za vidinou lepšího životy. Snaha těchto lidí žít v zemi, kde jim bude po ekonomické stránce lépe je pochopitelná, avšak zároveň nelze zpochybnit oprávnění každého suverénního státu regulovat vstup takových osob na své území.

V České republice se na uprchlíka, respektive žadatele o azyl, a azylanta vztahuje zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, v platném znění. Na cizího státního příslušníka, který nežadá o udělení azylu, ale například požádá o udělení trvalého pobytu, se vztahuje odlišná právní úprava, konkrétně zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, v platném znění.

2.4 Integrace do nové společnosti

V České republice, respektive v tehdejší Československu s ohledem na politickou a ekonomickou situaci, v období od konce druhé světové války až do konce roku 1989 nebyl žádný důvod žádat o udělení azylu. Dnes je tomu jinak. Česká republika přestala být zemí, která uprchlíky produkovala, ale naopak stala se zemí, pod jejíž ochranu se uprchlíci uchylují. V současné době není náš stát pouze zemí tranzitní, přes kterou uprchlíci a emigranti přecházejí. Pro značnou část cizinců se stává zemí cílovou.

Integrace do nové společnosti je bezpochyby postupný a dlouhodobý proces. Každý migrant či uprchlík má pro svůj odchod ze země původu vážný osobní důvod. Nikdy nejde o jednoduché rozhodnutí těchto lidí, neboť žádný z nich nemá tušení, co jej vlastně v nové zemi, v novém prostředí, mezi novými lidmi, čeká. Realita však bývá mnohdy odlišná od původních představ.

Velikou zátěží je nutnost adaptace na nové podmínky v zemi, která se od země jejich původu v mnoha směrech odlišuje. Cizince, kteří se rozhodli natrvalo usadit v nové zemi, tak čeká složitý proces přizpůsobení podmínkám a požadavkům majoritní společnosti. Tito lidé potřebují pomoc, ať jsou odkudkoli. Většinou se náhle ocitají ve velmi složitých podmínkách. Jedná se často o osamocené, hladové, někdy nemocné, cestou znavené lidi. Tito lidé mnohdy pocházejí ze země s mizivou sociální politikou. Nově příchozí migranti provází velké napětí, spojené se změnou prostředí a jazykovou i kulturní bariérou. Jejich psychika je při samotné adaptaci do značné míry ovlivněna přítomností dalších blízkých lidí, samotnou psychikou jednotlivců, duševním stavem a temperamentem cizince a zároveň celkovým vnímáním přístupu většinové populace k přistěhovalecké menšině.

Žadatel o azyl jednoznačně strádá v oblasti citové jistoty a bezpečí. Tito lidé nevědí, zda seženou práci, jak se uplatní, případně zda jejich nová práce bude souviset s jejich dřívější profesí. Pracovat je pro tyto lidi jistě velice důležité, neboť dlouhé čekání a nečinnost negativně ovlivňuje jejich sebehodnocení a sebeúcta člověka se tak mnohdy za daných okolností snižuje. Situace žadatelů o azyl je často nejasná a nejistá a vede k frustraci v oblasti potřeby „otevřené“ budoucnosti.

Je naprosto zřejmé a logické, že se imigranti v nové zemi bez dobré znalosti jazyka a také norem dané společnosti jen velmi obtížně adaptují. Proto je zapotřebí vyvinout ze strany samotných imigrantů značné úsilí při získávání nových znalostí, zejména týkajících se kultury, norem a hodnot té společnosti, do které se snaží adaptovat.

Vlastní angažovanost a chuť adaptovat se do nové společnosti jsou u imigrantů zcela nepostradatelnými předpoklady pro snazší průběh adaptace. To vše samozřejmě za podpory a pomoci ze strany státu či nestátních organizací. V opačném případě se pak stává, že cizinci se kumulují do vlastní komunity a adaptace do nového prostředí se stává značně obtížná.

„Sociální integrace cizinců, ať už jde o uprchlíky nebo o pracovní přistěhovalce, zahrnuje zásady vstupu a sjednocení rodiny, pravidla jejich přístupu k zaměstnávání, ke vzdělání, k bydlení, k sociálním výhodám atd. Řada migrantských komunit se přitom po etnické stránce výrazně liší od hostitelské společnosti.“¹⁰

Velice důležitým aspektem a předpokladem pro snazší průběh adaptace migrantů je především vlastní imigrační politika každé cílové země. Základní otázkou však je, zda-li je

¹⁰ FREIOVÁ, Michaela. *Uprchlíká otázka a my*. Praha: 1993, s. 37

hostitelská kultura schopna přijmout kulturu přicházející. Zda-li je vlastní kultura cílové země dost silná na to, aby dokázala přijmout lidi z úplně odlišného prostředí, odlišné společnosti. Na druhé straně, si můžeme klást otázku, zda-li jsme natolik odvážní, abychom jim to umožnili. Pokud se jim otevřeme, najdou si zde svoje místo. Když se před nimi budeme uzavírat, budou nás sami atakovat, aby si svoje místo udělali. Každá kultura má přirozeně sklon dávat ze sebe něco těm druhým. Záleží jistě na tom, jestli se dovedeme nebát a být si jisti sami sebou. Zejména v posledních letech, se naše společnost často setkává s kulturami, na které zatím není zvyklá.

Občas se projevující otažitost českého národa, která se někdy vůči přistěhovalcům projevuje, ke klidnému soužití logicky moc nepřispívá. Často jde především o nesmyslné předsudky vůči rozličným národnostem. Přitom se však jedná o zbytečné a hloupé nálepkování mnohdy celého etnika, na základě někdy ani ne zcela objektivních informací o určitém jednotlivci příslušné národnosti.

Cizinci žijící na našem území mají v oblasti sociálního zabezpečení a nemocenského pojištění obdobné postavení jako občané České republiky. Není zde rozhodující jejich státní příslušnost, avšak podmínkou je zaměstnání cizince na území České republiky. Tato skutečnost zakládá účast na nemocenském pojištění zaměstnanců, kdy se stává poplatníkem pojistného na sociální zabezpečení a zároveň přispívá na státní politiku zaměstnanosti. V oblasti zdravotního a sociálního zabezpečení, jsou prakticky vyžadovány u cizinců stejné podmínky, jako pro občany České republiky. Dávky sociálního zabezpečení a nárok na zdravotní péči je de facto odvozen od trvalého pobytu a účasti na pojištění. U osob samostatně výdělečně činných je účast na nemocenském pojištění dobrovolná. Problémem zůstává neoprávněné nelegální zaměstnávání cizinců na našem území, kdy zaměstnavatel neodvádí za cizince pojistné a cizinec tak není pojištěn. Každý cizinec, který u nás legálně pobývá však musí být řádně zdravotně pojištěn. Přístup a možnost čerpání zdravotní péče cizinců v České republice je závislá na typu pojištění, které mají cizinci uzavřené.

V oblasti dávek sociální péče je nárok na jejich pobírání podmíněn trvalým pobytem cizince. Za takového cizince se považuje pro potřeby této oblasti i cizinec se statutem uprchlíka, tedy cizinec, kterému byl udělen azyl na území České republiky.

Cizinci mají prakticky stejnou možnost získávat vzdělání jako občané České republiky. Jazykové vzdělávání dětí cizinců v základních školách a rychlé zvládnutí českého jazyka má pro adaptaci a integraci dětí cizinců klíčový význam.

2.5 Adaptační potíže uprchlíků a emigrantů

Cílem této kapitoly, ale vlastně i celé práce je popsat nejčastější a největší potíže a problémy, které provázejí cizince při jejich postupném procesu začleňování do nové společnosti.

2.5.1 Neznalost jazyka hostitelské země

Jako největší problém se jeví neznalost jazyka, kterým se hovoří v hostitelské zemi. V našem případě je to neznalost českého jazyka, který je navíc z pohledu cizinců dosti složitý. Neznalost jazyka, užívaného v hostitelské zemi je značným deficitem pro každého příchozího imigranta, neboť pro zdárný průběh postupné adaptace, je jeho znalost bezpodmínečným předpokladem. Je naprosto evidentní, že bez znalosti jazyka užívaného v dané společnosti, nebude proces adaptace do nového prostředí zcela možný, respektive bude značně ztěženo. S ovládnutím jazyka hostitelské země souvisí další aktivity potřebné k postupné adaptaci cizince. Počínaje jednáním na úřadech, sociálním stykem s dalšími lidmi, přes každodenní obstarání základních potřeb a v neposlední řadě porozuměním a seznámením se s kulturou, tradicemi, zvyky a hodnotami „nové“ společnosti. Vzniká zde jednoznačně potřeba celkového vnímání a porozumění v okolí.

Tento problém si však Česká republika a řada neziskových organizací u nás, velice dobře uvědomují a proto jsou různými institucemi pro cizince pořádány a zajišťovány kurzy českého jazyka. Tyto kurzy českého jazyka bývají organizovány především neziskovými organizacemi, které pomáhají cizincům při integraci a jsou součástí státního integračního programu.

Ministerstvo školství realizuje bezplatné jazykové kurzy pro azylanty. V praxi však tyto kurzy neplní patřičně svoji úlohu, neboť kurz musí být azylantovi nabídnut do 30 dnů ode dne udělení azylu. Bývají vedeny většinou učiteli základních škol bez zkušeností s výukou českého jazyka jako jazyka cizího a navíc pouze v případě, pokud se najde alespoň 5 posluchačů. V praxi je tak téměř nemožné, aby se v jednom místě sešla během jednoho roku skupina 5 osob, které potřebují jazykový kurz. Pokud se tomu tak stane jedná se ve většině případů o lidi z různého jazykového i vzdělanostního zázemí. Kurzy se pořádají v rozsahu 75 vyučovacíh hodin. Tento počet hodin se také jeví jako nedostačující.

Bez patřičné snahy každého z cizinců chtít se naučit „novému“ jazyku se však mohou zdát veškeré další aktivity neúčinné. Je zcela zřejmé, že pokud existuje mezi příchozím

cizincem a novou, často pro něj zcela odlišnou kulturou a společností komunikační bariéra, nelze se zdárně zapojit do tak složitého procesu, jakým je postupná adaptace do nového prostředí.

2.5.1.1 Problémy cizinců při styku s úřady v návaznosti na neznalost jazyka hostitelské země

Jednou z dalších překážek a potíží, která často trápí a komplikuje život cizincům snažících se integrovat do naší společnosti, je styk s úřady. Tento problém je individuální, avšak přímo úměrný v návaznosti na znalost či neznalost českého jazyka každého cizince. Řada cizinců tak pro styk s úřady využívá jiné znalé osoby, které jsou oprávněny za cizince jednat na základě zmocnění k plnění právních či jiných konkrétních úkonů. Jiní cizinci v souvislosti se stykem a komunikací s úřady využívají služeb institucí napomáhajících integraci. Často využívají i doprovodů sociálního pracovníka na příslušný úřad či instituci.

2.5.2 Bydlení

Jedním z dalších problémů souvisejícím s adaptací cizinců do nového prostředí se jeví nedostatek kvalitního bydlení.

V pobytových střediscích (při čekání na výsledek řízení o udělení azylu) jsou podmínky zajišťující základní lidské potřeby, avšak nedá se hovořit o bydlení, které zaručuje soukromí a pocit zázemí.

Azylanti, kteří nemají byt a potřebují dočasně ubytovat, mají možnost požádat o ubytování v integračním azylovém středisku.

Z informací získaných k této problematice od pracovníků Poradny pro integraci v Ústí nad Labem vyplývá, že v integračních střediscích je zřejmá snaha o zajištění minimálně standardního bydlení pro dočasné ubytování lidí, kterým byla udělena mezinárodní ochrana na našem území. Nutno však uvést, že je zcela zjevný nedostatek integračních bytů a celkově je znát i nízký finanční rozpočet na případné opravy bytů a domů. Projevuje se i malá dostupnost bydlení pro osoby s již udělenou mezinárodní ochranou. Důvodem je nedostatek bytů, které jsou přímo pro tyto účely obcemi zřizovány a vyčleňovány a malé množství bytů v integračních střediscích. A to přesto, že bydlení jako jedna ze základních lidských potřeb má pro tyto lidi bezpochyby výrazný podíl na kvalitním a snazším průběhu procesu adaptace do nového prostředí. Největší díl odpovědnosti tak padá na azylanty samotné. Ti mohou vyhledat pomoc nevládních organizací nebo pracovníků místních sociálních odborů.

Například v integračním středisku ve Stráži pod Ralskem padá omítka z panelových domů, balkónové zábradlí je zrezivělé. V některých místnostech se vyskytují plísně a okna jsou značně poškozená. Většina těchto bytů je v katastrofálním stavu, volající po nutné celkové opravě. Avšak stejně jako v jiných oblastech i zde chybí zejména značná část finančních prostředků na pokrytí nemalých nákladů na rekonstrukce a opravy bytů a domů. Často zde pobývá také v malometrážním bytě i větší počet osob, než je vhodné.

O kvalitní bydlení se však musí každý člověk postarat zejména sám. To se týká i cizinců a je přirozené, že hostitelská země jim nedá nic zadarmo. Největší díl odpovědnosti tak padá na azylanty samotné. Ti mohou v případě potřeby vyhledat pomoc nevládních organizací nebo pracovníků místních sociálních odborů.

V České republice existuje státní program na získání bytu pro osoby, kterým byl azyl udělen. Jedná se o tzv. státní integrační program. Podmínkou zařazení do tohoto programu je udělení azylu na území České republiky a písemný souhlas se zařazením do programu.

Vzhledem k životní a sociální situaci uprchlíků by jistě bylo vhodné poskytnout těmto lidem pomocnou ruku při zajištění odpovídajícího bydlení.

2.5.2.1 Státní integrační program v oblasti bydlení

Stát se snaží osobám s uděleným azylem na území České republiky pomáhat prostřednictvím Státního integračního programu v oblasti bydlení.

Státní integrační program je program státu, který pomáhá azylantům s jejich začleňováním do společnosti vyhledáním a nabídkou bydlení. V současné době tento státní integrační program v oblasti bydlení umožňuje azylantům zajistit bydlení prostřednictvím třech variant:

Varianta 1 - Stát poskytuje trojí finanční příspěvek obci (městu), která nabídne azylantovi odpovídající bydlení. Příspěvek do bytového fondu nebo na konkrétní byt je ve výši 150 000 Kč na azylanta jako budoucího nájemce bytu, plus 50 000 Kč na každého dalšího člena domácnosti s azylem. Dále je poskytován příspěvek obci (městu), kde se nabízený byt nachází, na rozvoj infrastruktury. Výše tohoto příspěvku 150 000 Kč na azylanta jako budoucího nájemce bytu plus 10 000 Kč na každého dalšího člena domácnosti s uděleným azylem. A poslední příspěvek je na úhradu nákladů vzniklých při zapojení přívodu elektrické energie do integračního bytu.

Varianta 2 - Stát poskytuje trojí finanční příspěvek, ale jiným způsobem než je uveden ve variantě č. 1. Pokud si azylant vyhledá bydlení sám a má s vlastníkem bytu nebo domu uzavřenou nájemní smlouvu, stát mu poskytuje po dobu 5 let příspěvek na úhradu čistého nájemného. Výše příspěvku je různá, závisí na počtu členů rodiny s azylem. Dále je státem poskytován příspěvek na rozvoj infrastruktury obce, ve které se byt nachází. V této variantě může být vlastníkem bytu obec, ale také soukromá fyzická osoba nebo právnická osoba (např. bytové družstvo). Dalším příspěvkem je příspěvek na úhradu pobytu azylanta v zařízeních sociálních služeb, který je určen na zajištění pobytu osob v důchodovém věku nebo osob zdravotně postižených. Příspěvky z programu se neposkytují azylantům, ale přímo obci.

Varianta 3 - Azylant může získat integrační byt z nabídky bytů postavených obcemi v programu „Podpora výstavby nájemních bytů“ Ministerstva pro místní rozvoj České republiky a podle usnesení vlády České republiky č. 722 ze dne 14.07.2006. Databáze integračních bytů je dostupná na internetových stránkách Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky.

2.5.3 Zaměstnání

„Plnohodnotné zapojení cizinců jak na trhu práce, tak do ostatních sfér společenského života – tedy úspěšná integrace – může zabránit vzniku paralelních společností a xenofobních nálad a přispět k zachování koheze i v podmínkách pokračující imigrace a růstu podílu cizinců v české společnosti i na pracovním trhu.“¹¹

Cizinci na trh práce vstupují jako zaměstnavatelé i jako zaměstnanci. Jejich vstup na trh práce je stejně jako u občanů České republiky ovlivněn mnoha společenskými, hospodářskými i individuálními podmínkami. Ve značné míře se ale setkáváme s dalším problémem, adaptujících se cizinců a tím je malá dostupnost zaměstnání. Tyto problémy však neřídka souvisí i s neznalostí či minimální znalostí českého jazyka, jehož zvládnutí může být předpokladem pro možnost výkonu určitého zaměstnání.

Souvisí to také s mírou vzdělání a kvalifikace, kterou dosáhli ve své domovské zemi. Nezapomínejme, že na rozdíl od českých občanů jsou také nuceni překonávat legislativní a administrativní bariéry a zároveň i bariéry socio-kulturního charakteru. Důležitá je také znalost zdejších zvyků.

¹¹ GABAL, Ivan. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků*. [on-line]. [cit. 2008-01-12]. Dostupné z URL: <<http://www.cizinci.cz/files/clanky/16/analiza.pdf>>

Charakter účasti cizinců na trhu práce je do značné míry odvislý od země původu přestěhovaných cizinců. Díky malé dostupnosti práce pro cizince, může pozvolna vznikat ve větší či menší míře jejich postupné sociální a ekonomické vyloučení.

Dalším nedostatkem v oblasti zaměstnávání cizinců na našem území může být z pohledu cizinců nižší poskytovaná mzda, za kterou by ve většině případů místní občané ani nepracovali.

Cizinec žádající o udělení mezinárodní ochrany v České republice formou azylu nesmí pracovat pod dobu jednoho roku. Od osoby, které však bylo přiznáno postavení uprchlíka se povolení k zaměstnání nevyžaduje.

Mezi nástroje zlepšující postavení cizinců na trhu práce patří jazykové vzdělávání, pracovní - právní poradenství a kurzy usnadňující vstup na trhu práce.

2.5.4 Zdlouhavé řízení o udělení azylu

Jedním z velkých problémů cizinců, kteří požádali Českou republiku o udělení mezinárodní ochrany, jsou značné průtahy azylového řízení.

Samotné zdlouhavé řízení jistě nepřidá na pocitu jistoty, ale může posílit pocitu obav a strachu z budoucnosti. Několikaměsíční čekání na konečné rozhodnutí (zda azyl bude cizinci udělen či nikoli) je pro mnohé cizince dalším pokračováním traumatizujícího zážitku, jakým je odchod ze své domovské země a následný příchod do nového prostředí (to vše za často otřesných podmínek). Mnozí žadatelé o udělení azylu v České republice jsou tak po dlouhou dobu probíhajícího řízení nuceni trávit čas v pobytových střediscích. Zde však mají jen minimální možnost ovlivňovat svůj život. Tím jsou jejich schopnosti, možnosti i motivace rozhodovat o své budoucnosti omezeny. Pochopit systém společnosti a snaha postupně se do ní integrovat je tak velice obtížné.

Na tento problém společně s dalšími upozorňuje například Doc. PhDr. Oldřich Matoušek:

„Při správním rozhodování, které je v ČR často velmi zdlouhavé, není vždy argumentováno prameny pocházejícími ze země, kde je cizinec pronásledován, ale pouze obecným soudem úředníka, který v ČR vydává rozhodnutí. Pohovory s žadateli vždy nepřekládá kompetentní tlumočnick ani je vždy nevede kompetentní úředník.“¹²

¹² MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: 2003, s. 250

2.6 Legislativní rámec azylové, migrační a pobytové politiky

2.6.1 Mezinárodní uprchlické právo

Právní postavení a požadavky integrace cizinců jsou přímo i nepřímo upravovány a řešeny v rámci velkého množství mezinárodních dokumentů. Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou závazné a mají přednost před zákonem.

2.6.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv a svobod

Jednou z nejdůležitějších právních norem je *Všeobecná deklarace lidských práv a svobod*, která byla schválena 10. prosince roku 1948 Valným shromážděním Organizace spojených národů. Nejedná se o mezinárodní smlouvu, ale o právně nezávazný dokument. Její politická autorita je však uznávána na celém světě. Výročí jejího přijetí se každoročně slaví jako Den lidských práv. OSN deklaraci přijalo jako rezoluci č. 217/III.A

Tato deklarace stanovila zásadu, že všichni lidé mají právo užívat základní práva a svobody bez diskriminace.

V čl. 14 odst. 1 této deklarace je uvedeno:

„Každý má právo vyhledat si v jiné zemi útočiště před pronásledováním a požívat tam azylu.“¹³

2.6.1.2 Úmluva o právním postavení uprchlíků

Dne 28. července 1951 byla Valným shromážděním Organizace spojených národů přijata *Úmluva o právním postavení uprchlíků*.

„Úmluva potvrdila mezinárodní rozměr uprchlictví, jehož řešení nemůže být dosaženo bez internacionální spolupráce států. Nevyhnutelnou odpovědí na uprchlický problém je používání vhodných právních nástrojů. Právě Úmluva o právním postavení uprchlíků konsolidovala institucionalizovaný subsystém uprchlického práva.“¹⁴

Tato úmluva stanoví minimální standard zacházení s uprchlíky a sjednocuje předchozí mezinárodní dohody. Někdy bývá Úmluva o právním postavení uprchlíků též nazývána jako *Ženevská konvence*. V platnost vstoupila 22. dubna 1954.

¹³ *Všeobecná deklarace lidských práv a svobod*, čl. 14 odst. 1

¹⁴ JÍLEK, Dalibor. *Odpověď mezinárodního práva na hromadné uprchlictví*. Brno: 1996, s. 79

Úmluva o právním postavení uprchlíků je uznána za součást platného mezinárodního práva.

„Zahrnující klauzule definuje kritéria, na jejichž základě lze osobu pokládat za uprchlíka. Podle ní je za uprchlíka považován člověk, který

- se nachází mimo svou vlast a*
- má oprávněný strach z pronásledování z důvodu rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určité společenské vrstvě nebo pro své politické názory;*
- z toho důvodu nemůže nebo odmítá přijmout ochranu své vlasti. “¹⁵*

Tato úmluva stanoví kromě jiného i povinnosti smluvních států vůči uprchlíkům. Ale i povinnosti samotných uprchlíků vůči státu, ve kterém se nacházejí. Úmluva je první mezinárodní dohodou, která řešila základní aspekty života uprchlíků. Zaručuje uprchlíkům soubor základních lidských práv. Tato práva by měla být přinejmenším stejná jako práva, která užívají cizí státní příslušníci žijící legálně v dané zemi. Měla by být téměř rovna právům občanů dané země.

V úmluvě je také obsažen tzv. princip non-refoulement. Tato klauzule chrání uprchlíka před vydáním do země, kde by byly jeho život nebo svobody ohroženy na základě jeho politického přesvědčení nebo názoru, příslušnosti k určité společenské vrstvě, národnosti, rase či náboženství. Za jistých okolností však lze tento princip porušit a to v případech, kdy uprchlík znamená vážné nebezpečí pro hostitelskou zemi nebo pokud byl právoplatně odsouzen za zvláště těžký trestný čin.

Kromě jiného jsou v této úmluvě také vymezena práva uprchlíků, jako například právo na vzdělání a práci, právo na svobodný pohyb a přístup k cestovním dokladům. Jsou zde ale zdůrazněny i závazky uprchlíka vůči hostitelské zemi.

Za určitých okolností a ve vyjmenovaných případech Úmluva o právním postavení uprchlíků zcela pozbývá platnosti. Například v případě, kdy se uprchlík dobrovolně usadí v zemi, kterou dříve opustil.

¹⁵ FREIOVÁ, Michaela. *Uprchlíká otázka a my*. Praha: 1993, s. 8

2.6.1.3 Newyorský protokol

V roce 1967 byl OSN přijat Newyorský protokol, který významným způsobem rozšířil platnost Úmluvy. Doplnuje Ženevskou konvenci, ze které učinil univerzální dokument použitelný v každé uprchlické situaci. Odstraňuje časová omezení stanovená Ženevskou konvencí a vybízí smluvní státy, aby přijaly protokol bez teritoriálního omezení.

Cílem nebylo jen samotné přijetí a uznání statutu uprchlíka, ale především vytvoření podmínek pro následnou integraci v novém, velmi odlišném prostředí hostitelské země.

Česká republika je smluvní stranou Úmluvy o právním postavení uprchlíků i Newyorského protokolu. Úmluva i Protokol vstoupily pro ČSFR v platnost 24.2.1992 a byly publikovány ve Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o přijetí Úmluvy o právním postavení uprchlíků a o přijetí Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků. Česká republika podle tohoto dokumentu poskytuje ochranu uprchlíkům pocházejícím nejen z Evropy ale i z jiných kontinentů.

2.6.1.4 Deklarace o územním azylu

Z dalších mezinárodně právních dokumentů týkajících se uprchlického práva je nutné zmínit *Deklaraci o územním azylu* ze 14. října 1967 přijatou Valným shromážděním OSN.

Smyslem této deklarace nebylo stanovit závazná pravidla, ale přijmout jen humanitární a morální zásady, které by přispěly ke sjednocení praxe států při udělování azylu.

2.6.1.5 Evropská úmluva o lidských právech

Mezinárodním dokumentem vztahujícím se k situaci a právnímu postavení cizinců je dále *Evropská úmluva o lidských právech*, která byla podepsána v Římě pod záštitou Rady Evropy dne 4. listopadu 1950.

Tato úmluva vytvořila bezprecedentní systém mezinárodní ochrany lidských práv tím, že občanům dala možnost obracet se na soudy, s cílem posílit jejich práva. Úmluva, která byla ratifikována všemi členskými státy Unie, zřídila několik dozorčích orgánů se sídlem ve Štrasburku.

2.6.1.6 Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti

Důležitým právním dokumentem v oblasti uprchlictví a migrace je také *Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti*, přijatá OSN v New Yorku 28. září 1954, ke které Česká republika přistoupila dne 17. května 2004, prostřednictvím Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti č. 108/2004 Sb.

2.6.2 Právní úprava v České republice

2.6.2.1 Listina základních práv a svobod

Právo na azyl v České republice je dáno v článku 43 Ústavního zákona č. 2/1993 Sb. (Listina základních práv a svobod), který zní:

„Česká republika poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.“

2.6.2.2 Zákon o azylu

Nejdůležitějším vnitrostátním právním předpisem v České republice, který se vztahuje k problematice mezinárodní ochrany je zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 23.12.1999. Tento zákon je účinný od 1.1.2000, a nahradil dnes již neplatný zákon o uprchlících č. 498/1990 Sb., ze dne 16. listopadu 1990.

Od účinnosti zákona č. 325/1999 Sb. (dále jen zákon o azylu), až po současnost, bylo provedeno již více jak 10 novelizací z důvodu různých změn a doplnění.

Zákon o azylu se snaží vyrovnat s požadavky azylové praxe České republiky, se vzrůstajícím přílivem uprchlíků, s požadavky Evropské unie a mezinárodními závazky České republiky.

Oproti předchozí úpravě, kromě nové terminologie, přesněji vymezuje právní postavení cizince, který žádá o azyl, vymezuje vztahy UNHCR k Ministerstvu vnitra a účastníkům řízení a upravuje možnost poskytování právní pomoci účastníkům řízení. Nová úprava poskytuje zákonný základ pro státní integrační program a vedení evidence a nakládání s údaji zde uchovávanými. Zavádí institut strpění pro osoby, které podaly správní

žalobu, a upravuje otázku jejich sociálního zabezpečení. Upravuje též institut zjevně neodůvodněných návrhů na zahájení řízení o azylu, zvláště, pokud jde o nově zaváděný institut třetí bezpečné země. Proti předchozí právní úpravě rozšiřuje okruh osob, jimž může být udělen azyl za účelem sloučení rodiny. Podobně jako v zákoně z roku 1990 je zde opět zakotven institut azylu z humanitárních důvodů.¹⁶

Pokud se žadatel o udělení mezinárodní ochrany či osoba, které byl již azyl na území České republiky udělen z jakéhokoliv důvodu dostane mimo režim zákona o azylu, vztahuje se na něj zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a má všechny povinnosti „běžného“ cizince.

2.6.2.3 Zákon o pobytu cizinců na území České republiky

Základním právním dokumentem upravujícím podmínky pobytu cizinců na území České republiky, je zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 30.11.1999. Tento zákon nabyl účinnosti, stejně jako zákon o azylu 01.01.2000.

Podle tohoto zákona je cizinec oprávněn pobývat na území České republiky přechodně nebo trvale. Tento zákon se nevztahuje na cizince, kteří podali na území České republiky žádost o udělení mezinárodní ochrany, neboť tyto osoby spadají do režimu zákona o azylu.

2.7 Problematika mezinárodní ochrany v České republice

Novela zákona č. 325/1999Sb., o azylu, provedená zákonem 165/2006 Sb., zavedla institut tzv. *mezinárodní ochrany*.

Tato mezinárodní ochrana se dělí na ochranu *formou azylu* a *ochranu doplňkovou*.

Pojmy „azylant“ nebo „udělení azylu“ se u nás začaly používat až od roku 2000. Dříve se hovořilo o „postavení uprchlíka“ či o „uznaném uprchlíkovi“.

V České republice je oblast mezinárodní migrace a azylu v kompetenci Ministerstva vnitra České republiky. Jeden z jeho odborů, odbor azylové a migrační politiky, zodpovídá za provádění úkolů koncepce imigrační politiky a úkolů v oblasti azylu a uprchlictví.

¹⁶JELÍNKOVÁ, R., *Právní postavení uprchlíků v České republice* [on-line]. [cit. 2007-10-30]. Dostupné z URL: <http://aa.ecn.cz/img_upload/213998dd557a6ecf241d80d7748bd811/postaveni_uprchliku.pdf>

2.7.1 Řízení o udělení azylu v České republice

Podle vyjádření PhDr. Tomáše Haišmana, ředitele odboru azylové a migrační politiky ministerstva vnitra, zažádalo v období od roku 1990 do konce dubna roku 2007 o udělení azylu na území České republiky celkem 84 946 cizinců. Z celkového počtu těchto cizinců byl azyl udělen celkem ve 3 166 případech. Co se týká státní příslušnosti cizinců, kteří žádají o udělení azylu v České republice, převažují jednoznačně státní příslušníci Ukrajiny, dále Ruska, Rumunska, následuje Afghánistán. Na páté místo se řadí v počtu žádostí o udělení azylu občané Bulharska. V počtu udělených azylů na našem území jsou na prvním místě státní příslušníci Rumunska, následují státní příslušníci Ruska a Afghánistánu.¹⁷

V následujících řádcích je uveden postup při projevení úmyslu požádání o udělení azylu v České republice:

Má-li cizinec v úmyslu požádat o udělení azylu v České republice, je povinen nejdříve učinit tzv. **prohlášení o azylu**. Toto prohlášení musí učinit cizinec písemně anebo ústně do protokolu a to na cizinecké policii, konkrétně na hraničním přechodu do České republiky (v současné době, kdy Česká republika vstoupila do Schengenského prostoru se tato možnost týká pouze mezinárodního letiště Praha – Ruzyně). Dále na kterémkoliv oblastním ředitelství služby cizinecké policie (respektive u jejich organizačních článků), například na nově vzniklých Inspektorátech cizinecké policie. U této možnosti však platí podmínka, že cizinec se dostavil k prohlášení dobrovolně, z čehož vyplývá, že nesmí být v režimu zajištění či předvedení Policií České republiky.

Další možností je učinění prohlášení v přijímacím středisku pro žadatele o azyl nebo v případě zajištění Policií České republiky dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, v platném znění může učinit prohlášení z něhož bude zřejmé že hledá ochranu před pronásledováním, i v zařízení pro zajištění cizinců.

Poslední možností je učinění prohlášení písemnou formou, v případě hospitalizace cizince v nemocničním zařízení či ve výkonu trestu odnětí svobody či vazby cizince, které musí cizinec následně adresovat Ministerstvu vnitra ČR.

Cizinec má za povinnost dostavit se do 24 hodin od prohlášení do přijímacího střediska, kde učiní podání žádosti o azyl. Tato povinnost se logicky nevztahuje na případy hospitalizace, zajištění, vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody. V přijímacím středisku je

¹⁷ Srov. HAIŠMAN, Tomáš. *SOCIÁLNÍ PRÁCE: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci*. Sociální práce s imigranty. 2/2007. Praha: 2007. s. 4

žadatel mimo jiné povinen podrobit se lékařské prohlídce a karanténním opatřením. Do vyřízení žádosti se musí zdržovat v azylovém zařízení, dodržovat jeho režim a v průběhu řízení o sobě podávat pravdivé informace.

Řízení o udělení azylu v České republice je vedeno v mateřském jazyce žadatele, nebo se souhlasem žadatele v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Během této doby je se žadatelem proveden pohovor.

Z přijímacího střediska je žadatel po provedení všech nezbytných úkonů následně přemístěn do pobytového střediska, kde vyčkává rozhodnutí v prvním stupni. Ministerstvo vnitra by mělo zpravidla ve lhůtě do 90 dnů ode dne zahájení řízení vydat rozhodnutí ve věci. Často je však samotné řízení mnohem delší, lhůta určená k rozhodnutí ve věci udělení či neudělení azylu bývá vzhledem k objektivnímu posouzení oprávněnosti žádosti prodlužována. Zjevně neodůvodněnou žádost lze zamítnout do 7 dnů od jejího podání. O objektivním posouzení žádosti lze však v těchto případech polemizovat.

„Zamítání žádostí v sedmidenní lhůtě neumožňuje kvalifikovaně posoudit odůvodněnost žádostí. I když má žadatel možnost se v sedmidenní lhůtě vyjádřit a osvětlit nějaké skutečnosti, jde spíše o formalitu, která konečné rozhodnutí již neovlivní.“¹⁸

Nutno však konstatovat, že řada cizinců se snaží institut udělení mezinárodní ochrany pouze zneužít za účelem zlegalizování svého neoprávněného pobytu s cílem vyhnout se správnímu vyhoštění z České republiky.

V zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů jsou vyjmenovány případy, kdy se jedná o zjevně nedůvodnou žádost o udělení mezinárodní ochrany. Jedná se o případy, kdy žadatel žádá o mezinárodní ochranu pouze z ekonomických důvodů. Dále sem patří například uvádění nesprávných údajů o své totožnosti nebo státním občanství, odmítání uvedení těchto údajů, dále případy kdy chce cizinec podáním žádosti pouze uniknout situaci všeobecné nouze nebo jsou-li v opakovaně podané žádosti uváděny skutečnosti shodné či obdobné jako v žádosti předchozí, nebo skutečnosti jiné, které žadateli byly nebo musely být známy již při předchozím podání.

Dalším důvodem může být situace, kdy cizinec přichází ze státu, který je považován Českou republikou za třetí bezpečnou zemi nebo bezpečnou zemi původu, cizinec uvádí zjevně nevěrohodné skutečnosti nebo měl možnost nalézt účinnou ochranu v jiné části státu, jehož státní občanství má. Důvodem pro zamítnutí žádosti je rovněž skutečnost, kdy žadatel

¹⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: 2003, s. 250

zničil, poškodil nebo zatajil svůj cestovní doklad či jinou důležitou listinu s cílem ztížit zjištění skutečného stavu věci nebo předložil padělaný nebo pozměněný cestovní doklad nebo jeho žádost byla podána s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění či vydání k trestnímu stíhání do ciziny.

Proti pravomocnému rozhodnutí Ministerstva vnitra lze podat žalobu ke krajskému soudu místně příslušnému podle místa hlášeného pobytu cizince v době podání žaloby. V případě zamítnutí žaloby má ještě cizinec další možnost a tou je podání tzv. kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně.

Podle zákona o azylu cizinec nemůže podat opakovanou žádost o udělení azylu v době kratší než dva roky od pravomocného ukončení předchozího řízení. V případě hodném zvláštního zřetele však může ministerstvo tuto lhůtu prominout. Každé řízení je jiné a možný celkový vývoj řízení se může od podání žádosti až po konečné rozhodnutí ve věci vyvíjet různými směry. Azylové řízení je nakonec ukončeno pouze dvěma způsoby a to buď rozhodnutím ve věci anebo zastavením řízení. V případě, že byl žadateli azyl udělen, má taková osoba podobné postavení jako český občan. Azyl je udělen na časově neomezenou dobu a nemůže být odebrán z jiných důvodů než z těch, které jsou uvedeny v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu a v Úmluvě o právním postavení uprchlíků, ze dne 28.07.1951.

V příloze č. 2 je znázorněn grafický přehled možných postupů a směrů při zažádání o udělení azylu na našem území.

Mezi důvody, které vedou k zastavení řízení o udělení azylu v České republice, patří zejména situace, kdy

- žadatel vzal svoji žádost zpět,
- odpadl důvod řízení zahájeného z podnětu ministerstva,
- účastník řízení v jeho průběhu zemřel,
- cizinec se bez vážného důvodu opakovaně nedostavuje k pohovoru nebo neposkytuje informace nezbytné pro spolehlivé zjištění skutečného stavu věci,
- žadatel neodstranil ve stanovené lhůtě vadu podání a proto nelze pokračovat,
- uplynula-li marně lhůta, po níž bylo řízení přerušeno, s výjimkou přerušení řízení ze zdravotních důvodů, a nelze-li rozhodnout ve věci na základě spisového materiálu,
- k řízení o udělení azylu je příslušný jiný stát,

- žadatel o udělení azylu v průběhu řízení neoprávněně vstoupil na území jiného státu či se o to pokusil.

Azyl cizinci nelze udělit v případě důvodného podezření ze spáchání trestného činu proti míru, válečného trestného činu nebo trestného činu proti lidskosti. Rovněž dopustil-li se cizinec ještě před podáním žádosti o udělení azylu nepolitického, ale vážného trestného činu mimo území České republiky nebo je vinen činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Organizace spojených národů.

Trvalý pobyt na našem území má azylant po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu. Práva a povinnosti azylantů jsou uvedeny v zákoně č. 325/1999 Sb. o azylu. Mezi povinnosti patří mimo jiné oznamovat Ministerstvu vnitra skutečnosti významné pro zachování azylu (například udělení státního občanství České republiky). Azylant je povinen chránit průkaz povolení k pobytu azylanta a cestovní doklad (travel dokument) před poškozením, zničením, ztrátou, odcizením či zneužitím. Dále má za povinnost oznámit policii pobyt mimo území delší než 365 dnů a přihlásit se k trvalému pobytu u útvaru policie do 3 pracovních dnů ode dne doručení rozhodnutí o azylu, nebo změny místa trvalého pobytu.

V běžném životě mají lidé s uděleným azylem na území České republiky téměř totožné postavení a podmínky jako občané ČR. Avšak i zde platí několik výjimek jako například absence volebního práva a omezení u určitých zaměstnavatelů, kde je podmínkou české státní občanství. Azylanti na našem území mají v oblasti zaměstnání, vzdělání, sociálního zabezpečení a zdravotní péči (až na nepatrné výjimky) stejné podmínky jako čeští občané.

Ministerstvo vnitra vede evidence žadatelů o azyl a azylantů. Doklady (cizinecké pasy, cestovní doklady azylantů, průkazy o povolení k pobytu azylanta, průkazy žadatelů o udělení azylu v České republice aj.) jsou rovněž vydávány, na rozdíl od českých občanů tímto ministerstvem.

2.7.2 Azyl za účelem sloučení rodiny

V zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů je zaveden rovněž institut azylu za účelem sloučení rodiny. Jedná se o sekundární důvod k udělení azylu. Tento azyl se uděluje rodinnému příslušníkovi azylanta, kterému již byl azyl udělen, i když v řízení o udělení azylu nebude v jeho případě zjištěn důvod pro udělení azylu.

Rodinným příslušníkem se pro účely zákona o azylu rozumí manžel azylanta, za předpokladu trvání manželství již před udělením azylu, dále svobodné dítě azylanta, které je mladší osmnácti let a rodič azylanta mladšího osmnácti let.

2.7.3 Doplnková ochrana

Doplnková ochrana se týká cizinců, kteří nespĺňují podmínky pro udělení azylu o který žádali, ale v řízení o azylu bylo zjištěno, že v jejich konkrétním případě existují důvodné obavy, že jim ve státě svého původu hrozí nebezpečí vážné újmy. V těchto případech je pak neúspěšným žadatelům o udělení azylu v České republice udělena tato doplnková ochrana.

Důležitým aspektem pro udělení mezinárodní ochrany je vždy konkrétní situace a důvody žadatele, pro které žádá o udělení azylu.

Doplnková ochrana je udělována dočasně (minimálně na jeden rok s možností opakovaného prodloužení).

2.7.4 Druhy azylových zařízení

Azylová zařízení slouží k hromadnému ubytování žadatelů o udělení mezinárodní ochrany a azylantů. Jejich rozlišení spočívá v účelu, který jednotlivé zařízení plní.

V *přijímacím středisku* je cizinec povinen pobývat po určitou zákonem stanovenou dobu a porušení této povinnosti je hodnoceno jako přestupek.

Přijímací střediska se nacházejí v obci Vyšní Lhoty v okrese Frýdek-Místek, na letišti Praha – Ruzyně a v zařízeních pro zajištění cizinců Frýdek-Místek, Velké Přílepy, Poštorná a Bělá – Jezová.

Pobytové středisko slouží k ubytování žadatele o udělení azylu do doby nabytí právní moci rozhodnutí o udělení azylu. Cizinec má možnost pobytový tábor za splnění určitých podmínek opustit, případně pobývat i v soukromí. Odbor azylové a migrační politiky

Ministerstva vnitra na základě informací cizinecké policie odchod na soukromou adresu musí nejdříve povolit.

Tato střediska se nacházejí v obci Zastávka u Brna, Havířov, Zbýšov, Stráž pod Ralskem a Kostelec nad Orlicí.

Cizinec ubytovaný v přijímacím nebo pobytovém středisku má mimo jiné právo na bezplatné zajištění základních hygienických potřeb, bezplatné zajištění stravy třikrát denně, v případě dětí do 15 let pětkrát denně. Dále má právo na lůžko se skříňkou na uložení svých osobních věcí. Může přijímat návštěvy, peníze, balíčky, písemná sdělení a na svůj náklad je také odesílat. Přísluší mu právo na nepřetržitý osmihodinový čas ke spánku a v případě dodržení zákonem stanovených podmínek může opustit i pobytové středisko a to na dobu maximálně 30 dnů. Opuštění pobytového střediska na dobu delší než 24 hodin je však povinen písemně oznámit ministerstvu.

Žadatel o udělení azylu hlášený k pobytu mimo pobytové středisko si hradí náklady spojené s pobytem na území z vlastních prostředků (s výjimkou zdravotní péče).

Mezi třetí druh azylových zařízení patří *integrační azylová střediska*. Ta slouží k přechodnému ubytování osob, kterým byla udělena mezinárodní ochrana do doby, než se podaří zajistit pro ně jiné vhodné bydlení.

Tato střediska se nacházejí v Jaroměři, Zastávka u Brna, Havířově, Stráži pod Ralskem a v Ústí nad Labem.

Všechna tato azylová zařízení spravuje Správa uprchlických zařízení.

2.8 Pobyt cizinců na území ČR v režimu zákona o pobytu cizinců

Pobyt cizinců na základě zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, platný od 1. ledna 2000. Tento zákon se nevztahuje na cizince žádající o udělení azylu a azylanty.

V souladu s tímto zákonem tak mohou cizinci na našem území legálně pobývat v rámci přechodného nebo trvalého pobytu. Institut přechodného pobytu umožňuje přechodný pobyt na našem území za podmínek stanovených mezinárodní smlouvou buď bez víza nebo na vízum krátkodobé. Tím je myšleno vízum letištní, průjezdní či vízum k pobytu do 90 dnů.

Další možností v rámci přechodného pobytu je pobyt na dlouhodobé vízum, respektive vízum k pobytu nad 90 dnů. Díky tomuto vízu je cizincům umožněno dlouhodobé zaměstnání,

podnikání, studium či jakýkoliv jiný účel odůvodňující pobyt cizince na území České republiky po dobu delší než 90 dnů.

V rámci přechodného pobytu lze využít i pobyt na základě povolení k dlouhodobému pobytu. Tento druh pobytu využívají ti cizinci, kteří již pobývali na našem území na vízum k pobytu nad 90 dnů a dále hodlají přechodně pobývat v České republice po dobu delší než 1 rok, nemění-li se u cizince účel pobytu.

Zvláštním pobytovým „povolením“ je vízum za účelem strpění, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem strpění pobytu či pobyt na výjezdni příkaz. Výjezdni příkaz se vydává po ukončení pobytu zejména v souvislosti s vydáním rozhodnutí o správním vyhoštění z území České republiky Policií ČR.

Povolení k trvalému pobytu lze získat na našem území, pokud u nás cizinec pobývá nepřetržitě více jak 4 roky v rámci přechodného pobytu po ukončení řízení o udělení mezinárodní ochrany za podmínky, že nejméně poslední dva roky probíhalo řízení o udělení mezinárodní ochrany, včetně případného řízení o kasační stížnosti.

Zažádat o povolení k trvalému pobytu může rovněž každý cizinec, který nepřetržitě na našem území pobývá více jak 5 let.

Další možností je získání trvalého pobytu po 2 letech nepřetržitého přechodného pobytu cizince na našem území, pokud je nejméně 1 rok rodinným příslušníkem státního občana České republiky, který je u nás přihlášen k trvalému pobytu, nebo rodinným příslušníkem občana jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na našem území.

Zvláštním institutem zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, ve znění pozdějších předpisů je povolení k trvalému pobytu bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území. Zde jsou jasně zákonem vymezené podmínky za kterých je žadatel oprávněn o udělení trvalého pobytu žádat. Patří sem humanitární důvody, zejména je-li žadatel manželem azylanta a manželství vzniklo již před vstupem azylanta na naše území. Dále je-li žadatel o udělení trvalého pobytu nezletilým dítětem azylanta nebo dítětem, které je závislé na péči azylanta, pokud nepožádá o udělení azylu, popřípadě byl-li žadatel v minulosti státním občanem České republiky.

Také se jedná o cizince, kteří o vydání tohoto povolení žádají z jiných důvodů hodných zvláštního zřetele, popřípadě je-li pobyt cizince na našem území v zájmu České republiky.

Z informací Českého statistického úřadu je zřejmé, že v oblasti cizinců s povoleným trvalým pobytem na území České republiky zaujímají bezpochyby největší podíl občané Vietnamu, Slovenska, Ukrajiny, Polska a Ruska.

2.9 Státní občanství

Vrcholem celkové adaptace cizinců, kteří emigrovali do jiné země, je jistě získání státního občanství v hostitelské zemi. V České republice může cizinec o státní občanství ČR požádat po 5 letech trvalého pobytu na našem území. Orgánem přijímajícím žádost cizince o udělení státního občanství je v tomto případě matrika příslušného krajského úřadu. V Praze je to matrika příslušné městské části nebo v případě Brna, Ostravy a Plzně je příslušná matrika na daném magistrátu.

Udělení státního občanství se řídí zákonem č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbytování státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 29.12.1992.

Tímto zákonem, který je účinný od 1. ledna 1993, jsou jasně stanovené podmínky a požadavky nezbytné pro udělení státního občanství České republiky cizincům pobývajících na našem území. Mezi podmínky, za kterých může být cizinci uděleno státní občanství patří:

- trvalý pobyt v České republice nejméně po dobu 5 let,
- trestní bezúhonnost cizince (cizinec musí prokázat prostřednictvím výpisu z rejstříku trestů, že za posledních 5 let nebyl odsouzen za úmyslný trestný čin),
- po udělení příslibu státního občanství ČR povinnost prokázat pozbytí dosavadního státního občanství,
- plnění povinnosti v souladu se zákonem o pobytu cizinců a v souladu s předpisy veřejného zdravotního pojištění, sociálního zabezpečení, důchodového pojištění, daní aj.,
- prokázání znalosti českého jazyka.

V určitých případech lze splnění některé z podmínek pro udělení státního občanství České republiky prominout. Velice důležitým aspektem je však ta skutečnost, že naše státní občanství se cizinci, popřípadě osobě bez státní příslušnosti může, nikoli však musí udělit.

O udělení státního občanství rozhoduje Ministerstvo vnitra České republiky.

2.10 Organizace a instituce zabývající se azylovou a migrační problematikou

Velice důležitou součástí migračního procesu, napomáhající adaptaci cizinců do nového prostředí, jsou bezpochyby organizace zabývající se azylovou a migrační politikou. Jedná se o organizace mezinárodní, vnitrostátní, státní i neziskové a dobrovolné.

2.10.1 Mezinárodní organizace

„V roce 1950 OSN ustavuje stálý orgán pro uprchlické otázky – Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. O rok později je v Bruselu založen Mezivládní výbor pro evropskou migraci, pověřený poskytováním technických služeb k zabezpečení poválečné migrace; v osmdesátých letech byl přetvořen v Mezinárodní organizaci pro migraci. Vedle těchto organizací, které jsou především partnery vlád, působí v oblasti uprchlictví a migrace mezinárodní nevládní instituce“¹⁹.

Úřad Vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR)

Snad nejdůležitější mezinárodní organizací, která byla za svoji činnost již dvakrát oceněna Nobelovou cenou míru, je Úřad Vysokého komisaře pro uprchlíky. Ustanovila jej Organizace spojených národů s ohledem na vývoj migrace a uprchlictví v poválečné Evropě, jako stálý orgán pro řešení uprchlické otázky a poskytování ochrany uprchlíkům.

Sídlo této nepolitické organizace, která pracuje a pomáhá lidem od roku 1951, se nachází ve Švýcarsku a to konkrétně v Ženevě. Má však kanceláře v dalších 116 zemích světa. V současné době tato organizace pomáhá více než 19 milionům lidí. Od roku 1992 se kancelář Úřadu Vysokého komisaře pro uprchlíky nachází též v Praze. Od začátku svého působení pomohl UNHCR najít útočiště milionům lidí na všech kontinentech. Uprchlíkům a lidem v nouzi donuceným emigrovat poskytuje ubytování, jídlo, vodu a léky. Hlavní úlohou úřadu je poskytování mezinárodní ochrany a hledání trvalých řešení problémů uprchlíků. Jeho snahou je, aby každý mohl uplatnit právo požádat o azyl, najít útočiště v jiné zemi nebo se vrátit dobrovolně domů.

Základními právními dokumenty, ze kterých tento úřad vychází, jsou Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků, z roku 1951 a Newyorský protokol z roku 1967, který Úmluvu o právním postavení uprchlíků rozšiřuje.

¹⁹ FREIOVÁ, Michaela. *Uprchlická otázka a my*. Praha: 1993, s. 7

Ministerstvo vnitra České republiky má za povinnost ze zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, informovat na požádání Úřad Vysokého komisaře o počtu zahájených řízení o udělení mezinárodní ochrany v ČR. Předává tomuto úřadu kopie rozhodnutí a statistické údaje ve věci udělení mezinárodní ochrany na našem území.

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM – International Organization for Migration)

Tato organizace, která byla založena v roce 1951 má stejně jako Úřad Vysokého komisaře pro uprchlíky sídlo v Ženevě ve Švýcarsku. V České republice působí od roku 1998 a její pobočka sídlí v Praze. Zabývá se mimo jiné dobrovolnými asistovanými návraty migrantů do zemí svého původu bez administrativních průtahů. Velký podíl činnosti této organizace je zaměřen na potírání obchodu s lidmi a prevenci jednak sexuálního vykořisťování, ale také nucených prací či dalších forem obchodování s lidmi. Rovněž prostřednictvím poskytovaných informací a dalších služeb pomáhá migrantům v integraci do jejich hostitelské země.

2.10.2 Vnitrostátní vládní instituce a nevládní neziskové organizace

Odbor azylové a migrační politiky (OAMP)

Gestorem za problematiku mezinárodní migrace a azylu v České republice je Ministerstvo vnitra ČR. Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra je odpovědný za výkon úkolů v oblasti uprchlictví, azylu a koncepce imigrační politiky a integrace cizinců. Hlavním cílem Odboru azylové a migrační politiky je poskytování pomoci a ochrany cizincům v těžké životní situaci v souladu se zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu. Zabývá se také problematikou vstupu a pobytu cizinců a následné integrace cizinců na našem území. Dalším cílem odboru azylové a migrační politiky je snaha zabraňovat účelovému zneužívání institutu azylu na území České republiky.

➤ *Nevládní neziskové organizace*

Činností v oblasti pomoci uprchlíkům a imigrantům se v České republice zabývá řada nevládních organizací. První občanské iniciativy pomáhající uprchlíkům se u nás objevily již koncem roku 1990. Počet organizací, zabývajících se touto problematikou, se od počátku 90. let značně navýšil. V současnosti se nevládní organizace zabývají především poskytováním právního poradenství a sociálních služeb. Pomáhají například při jednání ve styku s úřady, při hledání zaměstnání či opatrování oblečení. V neposlední řadě napomáhají ve zmírňování

negativního postoje české společnosti vůči cizincům prostřednictvím různých vzdělávacích a kulturních pořadů. Tyto organizace dovedou být státní správě rovnocennými partnery. Mezi nejznámější organizace pracujících zcela profesionálně v dané oblasti patří následující instituce:

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

Organizace pro pomoc uprchlíkům existuje již od roku 1991, kdy byla založena jako občanské sdružení. Jejím cílem je pomáhat cizincům, zejména uprchlíkům, kteří jsou ve své domovské zemi pronásledováni. Rovněž pomáhá těm, kteří v České republice požívají práva azylu a dočasné ochrany. Věnuje se sociálnímu a právnímu poradenství přímo v uprchlických táborech, organizuje společenské a kulturní akce v azylových zařízeních, aktivity pro volný čas, sbírky šatstva apod. V poslední době začalo s poskytováním psychologického poradenství pro ženy, které prošly traumatickými zkušenostmi. Tato organizace má sídlo v Praze, Brně a v Českých Budějovicích.

Český helsinský výbor (ČHV)

Český helsinský výbor, dříve Československý helsinský výbor, byl založen v listopadu roku 1988 z podnětu Mezinárodní helsinské federace za účelem sledování dodržování lidských práv v tehdejší Československu. Sídlí v Praze. Jedná se o nevládní organizaci zabývající se monitorováním stavu lidských práv České republiky. Jeho hlavním posláním je mimo jiné i sledování zákonodárné činnosti v oblasti lidských práv, monitorování stavu lidských práv u nás a bezplatné právní poradenství jedincům, u kterých byla porušena lidská práva. Zabývá se mnohými aktivitami souvisejícími především s oblastí lidských práv. Pro cizince zajišťuje komplexní sociálně-právní poradenství na podporu jejich integrace v České republice.

Poradna pro uprchlíky (PPU)

Poradna pro uprchlíky se osamostatnila od Českého Helsinského výboru koncem roku 2002 a od 1. 1. 2003 působí jako samostatné občanské sdružení. Sídlo poradny pro uprchlíky je v Praze. Tato poradna pomáhá řešit veškeré problémy, s nimiž se potýkají žadatelé během azylového řízení. Poskytuje právní, sociální a psychologickou pomoc těm osobám, které z různých příčin musely opustit zemi svého původu a žádají ochranu na území České republiky. V praxi nejčastěji vypracovávají rozklady proti rozhodnutí o neudělení azylu a žaloby k Vrchnímu soudu.

Poradna pro integraci (PPI)

V roce 1998 se od Poradny pro uprchlíky oddělila Poradna pro integraci, která se zabývá azylanty a komunitami cizinců. Jedná se o dobrovolné, nezávislé a neziskové sdružení registrované Ministerstvem vnitra České republiky. Jeho cílem je pomáhat s integrací do naší společnosti jedincům, kteří v České republice získali azyl a také cizincům u nás dlouhodobě usazeným. Tato organizace se zabývá především poskytováním informací o právech, povinnostech a možnostech vyplývajících z postavení azylantů nebo dlouhodobě usazených cizinců. Cílem je také usnadnění adaptace a pomoc při začleňování do komunity v místě bydliště. Dále spolupracuje při zajišťování bytů nebo jiných forem ubytování pro cizince. V současné době se sídla této organizace nacházejí v Praze a v Ústí nad Labem.

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Toto sdružení vzniklo v roce 1990 a má sídlo v Brně, Olomouci a ve Zlíně. Jedná se o nevládní neziskovou organizaci pomáhajícím zejména uprchlíkům. Zabývá se stejně jako Poradny pro integraci nebo Poradna pro uprchlíky bezplatným právním poradenstvím. Dále zabezpečuje sociální a psychologické poradenství, asistenci cizincům při jednání s úřady či asistenci při zprostředkování nebo zajištění zaměstnání. Uvedené sdružení pomáhá celkově cizincům a uznaným azylantům v namáhavém procesu integrace do majoritní společnosti.

Centrum pro otázky migrace (COM)

Toto centrum zahájilo svou činnost v prosinci roku 1998. Sídlí v Praze a bylo založeno z iniciativy členů Poradny pro uprchlíky Českého helsinského výboru a jejích dlouhodobých klientů. Jeho náplní je především poskytování právní, sociální a psychologické pomoci. Pracovníci tohoto centra svými aktivitami napomáhají k integraci cizinců do české společnosti. Mezi další jeho aktivity patří mimo jiné i zajišťování různých besed, realizace koncertů a dalších akcí pro veřejnost.

Centrum pro integraci cizinců (CIC)

Centrum pro integraci cizinců vzniklo v roce 2003. Sídlí v Praze a působí na celém území Čech a v kraji Vysočina. Kromě poskytovaného sociálního poradenství zajišťuje a nabízí i další aktivity, kterými jsou mimo jiné dobrovolnické služby, pracovní poradenství a kurzy českého jazyka. Cílem tohoto sdružení je především ovlivňovat společenské a legislativní prostředí tak, aby bylo pro imigranty přístupnější a spravedlivější.

3 Praktická část

3.1 Cíl praktické části a účel průzkumu

Cílem praktické části je zjistit největší a nejčastější adaptační potíže uprchlíků a emigrantů a potvrdit nebo vyvrátit stanovené předpoklady, týkající se problémů cizinců při adaptaci do nového prostředí.

K ověření stanovených předpokladů, které se týkají nejčastějších problémů a potíží emigrantů a uprchlíků je v této části bakalářské práce proveden průzkum v občanském sdružení *Poradna pro integraci Ústí nad Labem*.

Průzkum je zaměřen k jednotlivým druhům konzultací sociálních pracovníků s klienty, za účelem získání dat a informací, které potvrdí nebo vyvrátí níže uvedené předpoklady. Na základě získaných informací k jednotlivým druhům konzultací je zjištěno, co klienty (cizince) v praxi nejčastěji trápí a se kterými svými problémy se na sociální pracovníky se žádostí o pomoc obracejí. Průzkum je zaměřen také na zjištění počtu jednotlivých druhů konzultací a porovnání konzultací provedených v roce 2006 s konzultacemi v roce 2007. Účelem tohoto porovnání je zjištění, zda-li se důvody konzultací klientů se sociálními pracovníky poradny mění či zůstávají spíše stabilní. Jedna z dalších kapitol praktické části je zaměřena na porovnání počtu klientů v roce 2006 s počtem klientů v Poradny pro integraci v Ústí nad Labem v roce 2007. Porovnávají jsou i počty klientů v návaznosti na jejich pohlaví a státní příslušnost.

Informace nezbytné k ověření níže uvedených předpokladů byly poskytnuty z **občanského sdružení Poradna pro integraci (PPI)** sídlící na adrese **Ústí nad Labem, Horova 6**. Toto občanské sdružení pomáhá cizincům již od roku 1997. Jedná se o nevládní neziskovou organizaci, která se zabývá integrací osob, jimž byl v České republice přiznán status uprchlíka, a od roku 2002 také dlouhodobě usazených cizinců v České republice. Smyslem činnosti této organizace je hájit lidská práva lidí s uděleným azylem i dalších cizinců v České republice. Sociální pracovníci tohoto občanského sdružení pomáhají cizincům, aby se stali rovnocennými členy naší společnosti. Zaměřují se na všechny aspekty integrace cizinců, a to jak na práci s konkrétními klienty, tak i na aktivity, které směřují k ovlivňování politiky a společenské atmosféry v oblasti uprchlictví a migrace. V současné době pracují v Poradně pro integraci v Ústí nad Labem tři sociální pracovníce, mající na starost několik desítek cizinců.

Informace se týkají zejména počtů konzultací, klientely poradny a důvodů jednotlivých konzultací cizinců se sociálními pracovníky za období mezi roky 2006 a 2007. To znamená, s jakými problémy se na sociální pracovníky poradny uprchlíci a emigranti obrací a o jakou klientelu poradny se jedná, z hlediska státní příslušnosti cizinců. Nepodařilo se získat informace k výše uvedeným skutečnostem starší roku 2006, neboť v předešlých letech Poradna pro integraci nezaznamenávala a nevedla statistické údaje o svých klientech.

Průzkum v bakalářské práci je proto zaměřen na porovnání údajů získaných za rok 2006 s údaji za rok 2007.

3.2 Stanovené předpoklady

- Lze předpokládat, že nejčastějším a největším problémem cizinců při adaptaci na nové prostředí je neznalost jazyka hostitelské země *(ověřováno za pomoci průzkumu zaměřeného na sběr a analýzu dat - kapitola 3.4)*.
- Lze předpokládat, že se stoupá počet klientů, kteří využívají služeb institucí napomáhajících integraci a tím se zvyšuje i počet provedených konzultací sociálních pracovníků s cizinci *(ověřováno za pomoci průzkumu zaměřeného na sběr a analýzu dat – kapitola 3.7)*.
- Lze předpokládat, že převážnou většinu klientů využívajících služeb poradny pro integraci, tvoří státní příslušníci ze zemí bývalého Sovětského svazu *(ověřováno za pomoci průzkumu zaměřeného na sběr a analýzu dat – kapitola 3.8)*

3.3 Použité metody

Pro ověření stanovených předpokladů a dosažení cíle praktické části je využito metody zaměřené na sběr a analýzu dat. Za tímto účelem byla PPI Ústí n.L. poskytnuta statistická data za rok 2006 a 2007. Pro větší přehlednost byly ze získaných informací a dat vytvořeny vlastní tabulky a grafy v příslušných kapitolách.

3.4 Nejčastější problémy, se kterými se cizinci obrací na sociální pracovníky

Z důvodu zjištění aktuálních problémů adaptujících se cizinců byly od sociálních pracovníků občanského sdružení Poradna pro integraci v Ústí nad Labem získány informace a

údaje vztahující se k jednotlivým druhům konzultací problémů cizinců, které byly provedeny v roce 2007.

Počty jednotlivých druhů konzultací v roce 2007:	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	celkem
kontakt za účelem zjištění, zda klient nepotřebuje služby PPI	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	1	0	5
konzultace psychosociálních obtíží	0	0	2	0	1	1	0	2	0	3	1	0	10
podpora při uplatnění na trhu práce	4	7	3	5	5	7	1	11	14	23	15	5	100
pomoc při hledání kurzů českého jazyka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
pomoc při jednání s cizineckou policií, s MV ohledně agendy PKP	3	7	0	6	4	3	6	4	1	9	7	2	52
pomoc při zajišťování bydlení, integračních bytů, vybavení, elektroměrů, plynometrů	14	13	12	2	7	10	4	12	16	18	23	22	153
pomoc při zajišťování nostrifikace, vzdělání (MŠ, ZŠ, SŠ, VŠ)	2	1	1	2	2	6	0	10	3	13	20	6	66
pomoc při žádání o sociální dávky, při jednání se zdravotní pojišťovnou, řešení důchodů	21	9	19	6	5	5	5	23	10	19	23	12	157
poskytování informací ke konkrétním druhům pobytu, k cestování, vycestování	3	2	4	1	2	0	4	2	3	1	6	1	29
poskytování obecných informací	10	7	6	8	19	12	14	13	18	22	65	29	223
právní problém - odkaz na právníka	1	3	0	0	0	0	0	2	2	0	1	3	12
problém diskriminace	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
sjednání návštěvy v poradně	5	3	7	2	5	6	2	4	9	12	4	6	65
kurz PPI (kurzy českého jazyka, práce na PC)	0	0	0	0	0	0	0	0	15	6	8	0	29
zdravotní problémy	1	0	3	4	4	1	5	6	12	11	10	5	62
celkem	64	52	57	36	54	51	42	89	104	139	185	91	964

Tabulka č. 1: *Počty jednotlivých druhů konzultací sociálních pracovníků PPI Ústí n.L. s cizinci za rok 2007*

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že v roce 2007 bylo provedeno sociálními pracovníky výše uvedené poradny celkem 964 různých konzultací s cizinci, za účelem poskytnutí pomoci a hledání řešení jejich problémů souvisejících s integrací do naší společnosti.

Z poskytnutých údajů jednoznačně vyplývá, že největší počet konzultací sociálních pracovníků s cizinci, byl proveden z důvodu poskytování různých informací obecného charakteru. Jedná se o obecné informace, které se nevztahují k další oblastem uvedených v tabulce č. 1, které souvisejí s různými situacemi v každodenním životě cizince. V roce 2007

bylo sociálními pracovníky poradny provedeno celkem 223 takto zaměřených konzultací problémů a poskytování obecných informací cizincům.

Druhým nejčastějším důvodem ke konzultaci se sociálním pracovníkem poradny podle zjištěných údajů za rok 2007, bylo požádání o pomoc v oblasti žádání o sociální dávky, jednání se zdravotní pojišťovnou a konzultace problematiky důchodů. V roce 2007 bylo takto zaměřených konzultací provedeno celkem 157. Po poskytování informací obecného charakteru se jedná o největší počet konzultací provedený v roce 2007.

Tímto se potvrzuje předpoklad, že nejčastějším a největším problémem cizinců při adaptaci na nové prostředí je neznalost jazyka hostitelské země. V našem případě neznalost českého jazyka. S tímto deficitem jsou tak pro cizince spojeny omezené možnosti a komplikované situace při jednání s úřady. Počínaje zjištěním požadovaných informací, či řešením jednotlivých problémů, až po vyplňování rozličných formulářů a tiskopisů, často složitých i pro občany České republiky.

Velký počet konzultací byl proveden v oblasti pomoci při zajišťování bydlení, poskytování integračních bytů či vybavení domácností. V dané oblasti bylo v roce 2007 sociálními pracovníky tohoto občanského sdružení s cizinci provedeno celkem 153 konzultací, za účelem získání odborné rady či pomoci.

Tím se ukazuje, že velikým problémem adaptujících se cizinců u nás, je rovněž oblast zajištění vhodného bydlení. Tato oblast byla zmiňována již v teoretické části a ze zjištěných statistických údajů se tento problém potvrzuje. Přesto, že se jedná o jednu z nejzákladnějších podmínek pro zdárnou integraci cizinců.

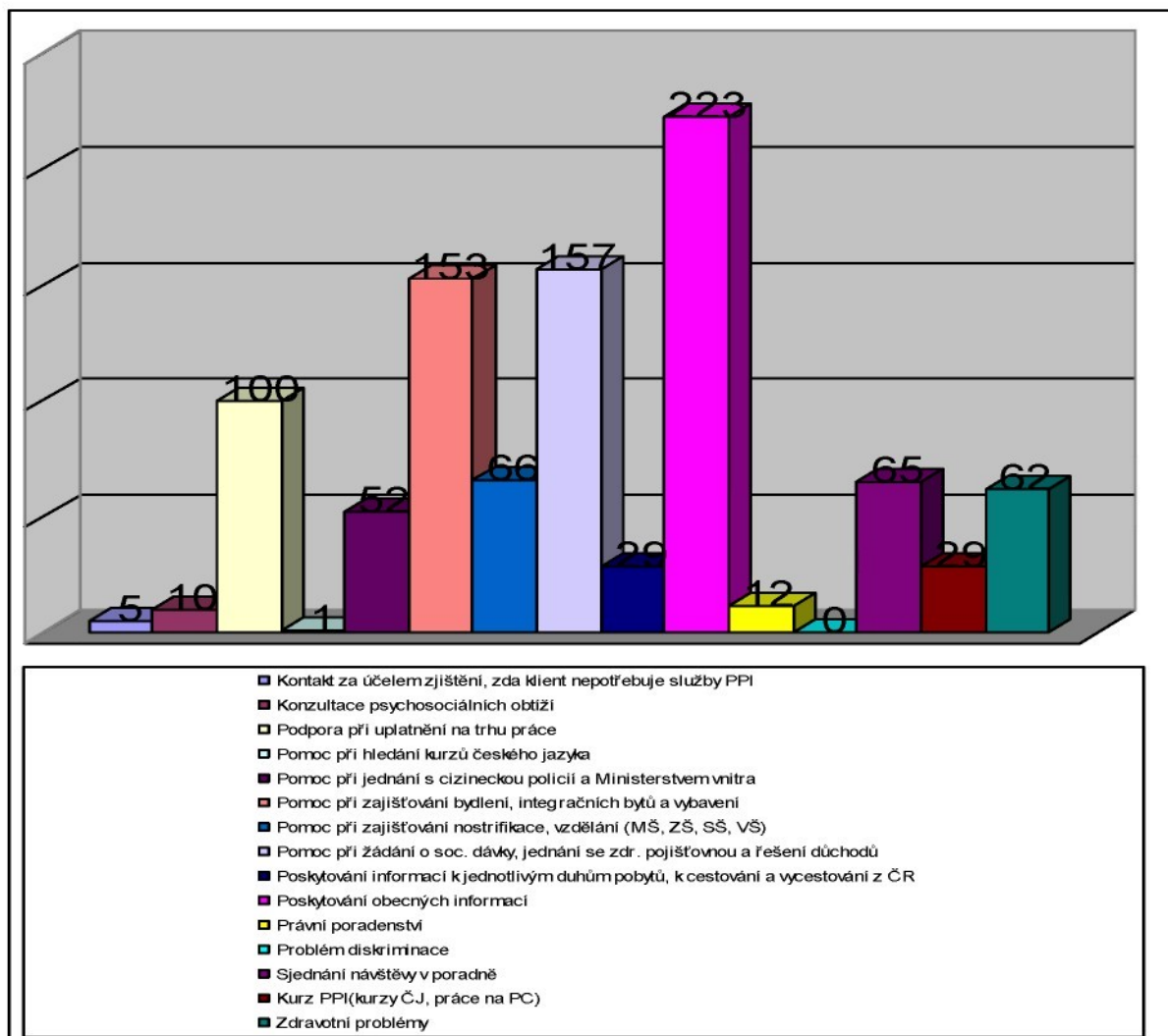
Na čtvrté místo se podle počtu provedených konzultací řadí problematika uplatnění cizinců na trhu práce. V roce 2007 se tak na pracovníky Poradny pro integraci Ústí nad Labem (dále jen PPI Ústí n.L.) obrátili cizinci celkem ve 100 případech, kdy žádali o pomoc či odbornou radu v oblasti podpory při uplatnění na trhu práce.

Oblast neznalosti jazyka hostitelské země, styku s úřady, nedostupnosti bydlení pro cizince, nezaměstnanosti a zdlouhavého azylového řízení byla zmiňována již v teoretické části bakalářské práce jako problematika, která se jeví jedním z největších problémů uprchlíků a emigrantů.

Z poskytnutých údajů dále vyplývá, že na dalším místě se s ohledem na celkový počet provedených konzultací řadí poskytnutí rad a pomoci v oblasti zajišťování nostrifikace a vzdělání a pomoc v oblasti zajištění zdravotní péče.

Za zmínku stojí i 52 provedených konzultací sociálních pracovníků PPI s cizinci, z důvodu pomoci při jednání s cizineckou policií či pomoci při jednání s Ministerstvem vnitra.

Zde se jedná zejména o řešení pobytových náležitostí a agendy, včetně zajišťování platných cestovních dokladů.

Graf č. 1: Počty jednotlivých druhů konzultací za rok 2007

3.5 Porovnání konzultací v roce 2006 a 2007

Nezbytným krokem provedeným v praktické části, v návaznosti na počty jednotlivých konzultací je porovnání údajů za rok 2006 s rokem 2007. Účelem zjištění, zda-li potíže a problémy, se kterými se obraceli adaptující se cizinci na sociální pracovníky v roce 2006 a problémy, které je trápily v roce 2007 mají měnící se trend, či jsou spíše totožné a stabilní.

Ze získaných údajů vztahujících se k druhům jednotlivých konzultací za rok 2006 a rok 2007 vyplývá, že cizinci se na sociální pracovníky poradny obraceli nejvíce z důvodu poskytování obecných informací. V roce 2006 to bylo celkem 193 konzultací, v roce 2007

dosáhl počet konzultací 223. V obou letech se jedná o největší počty konzultací, které byly provedeny sociálními pracovníky PPI Ústí nad Labem s klienty poradny.

Počty jednotlivých druhů konzultací	2006	2007
kontakt za účelem zjištění, zda klient nepotřebuje služby PPI	2	5
konzultace psychosociálních obtíží	6	10
podpora při uplatnění na trhu práce	93	100
pomoc při hledání kurzů českého jazyka	1	1
pomoc při jednání s cizineckou policií, s MV ohledně agendy PKP	9	52
pomoc při zajišťování bydlení, integračních bytů, vybavení, elektroměrů, plynoměrů	149	153
pomoc při zajišťování nostrifikace, vzdělání (MŠ, ZŠ, SŠ, VŠ)	31	66
pomoc při žádání o sociální dávky, při jednání se zdravotní pojišťovnou, řešení důchodů	99	157
poskytování informací ke konkrétním druhům pobytu, k cestování, vycestování	11	29
poskytování obecných informací	193	223
právní problém - odkaz na právníka	2	12
problém diskriminace	0	0
sjednání návštěvy v poradně	15	65
kurz PPI (kurzy českého jazyka, práce na PC)	5	29
zdravotní problémy	17	62
celkem	633	964

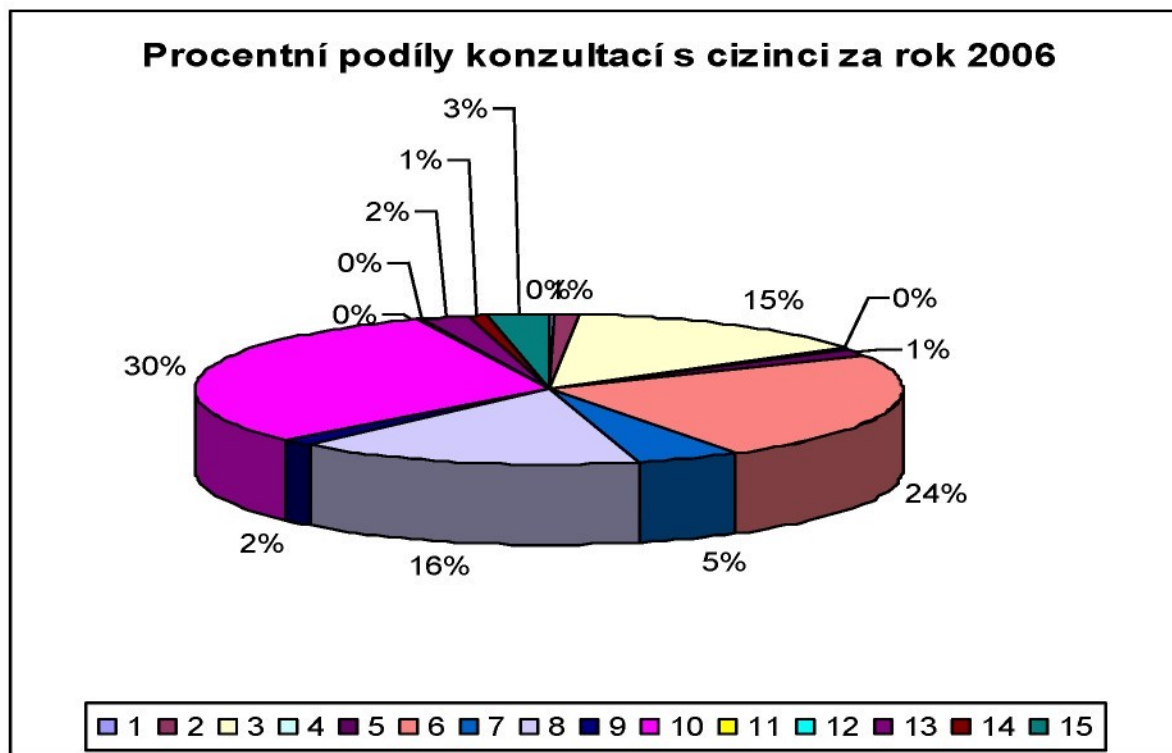
Tabulka č. 2: *Počty jednotlivých druhů konzultací soc. pracovníků s klienty PPI Ústí n.L. v roce 2006 a 2007.*

Porovnáním údajů k jednotlivým konzultacím za rok 2006 a 2007 je zjištěno, že konzultace sociálních pracovníků s cizinci v oblastech psychosociálních obtíží, podpory při uplatnění na trhu práce a pomoc při hledání kurzů českého jazyka jsou téměř početně shodné a proto mají stabilní charakter.

Nárůst byl zaznamenán především v oblasti pomoci cizincům při jednání s cizineckou policií a Ministerstvem vnitra ČR. Zde došlo k velikému navýšení. Zatímco v roce 2006 bylo provedeno s cizinci pouze 9 konzultací v uvedené oblasti, v roce 2007 se počet konzultací v dané problematice zvýšil až na celkových 52.

Jedná se tak o více než pěti násobné navýšení, které je zapříčiněno i doprovázením cizinců na cizineckou policii a pomocí sociálních pracovníků poradny při vyřizování cestovních dokladů s biometrickými údaji. Cestovní doklady s biometrickými údaji (cestovní doklad azylanta – travel dokument a cizinecký pas) vydávají oblastní ředitelství služby cizinecké policie od 01.09.2006. Vzhledem k tomu, že cizinci musí na cizinecké policii dokládat oprávněnost žádosti o vydání cestovního dokladu s biometrickými prvky, využívají tak často pomoci sociálních pracovníků poradny pro integraci, kteří se snaží pro cizince zajistit stanovené dokumenty.

Další nárůst je patrný u konzultací v oblasti zajištění nostrifikace („*Nostrifikace - uznání platnosti zahraničního oprávnění, vysvědčení, diplomů, potvrzení na domácí území.*“²⁰) a vzdělání cizincům. Zde se jednalo o více než dvojnásobné navýšení. Zatímco v roce 2006 bylo provedeno celkem 31 takto zaměřených konzultací, v roce 2007 se počet konzultací v oblasti zajišťování nostrifikace a vzdělání navýšil na celkových 66.

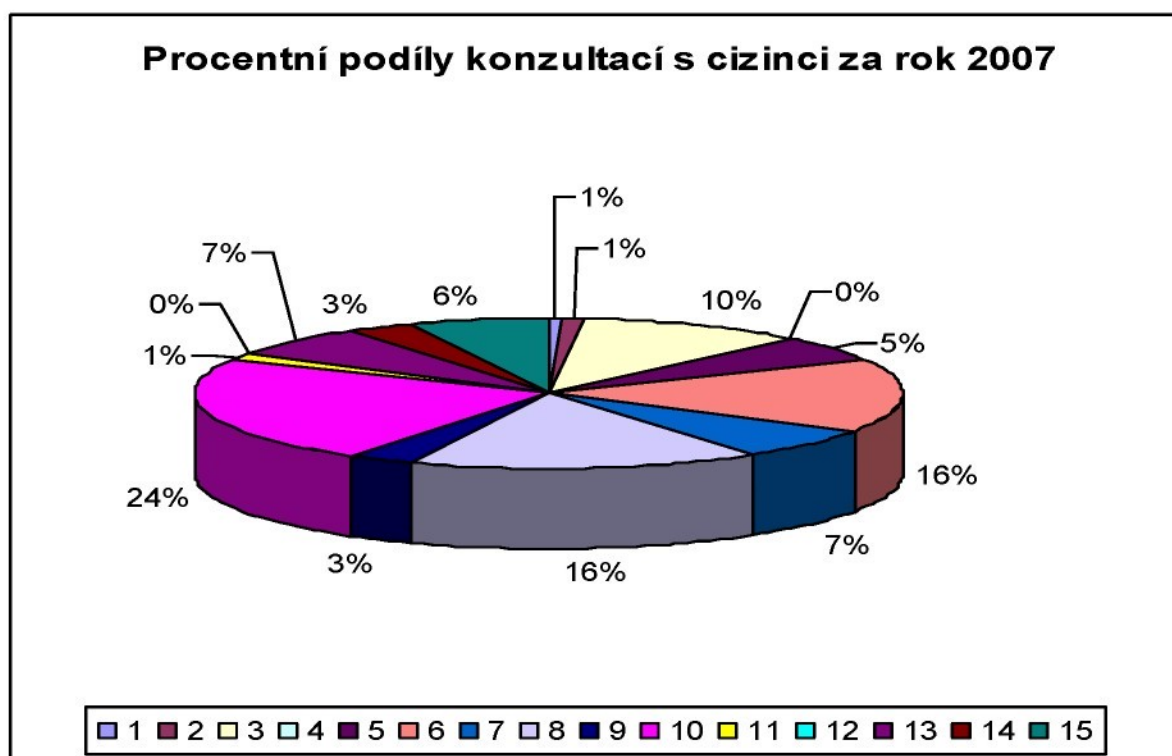
Graf č. 2: Procentní podíly jednotlivých druhů konzultací sociálních pracovníků PPI Ústí n.L. s cizinci za rok 2006

Legenda ke grafu č. 2:

1. Kontakt za účelem zjištění, zda klient nepotřebuje služby Poradny pro integraci
2. Konzultace psychosociálních obtíží
3. Podpora při uplatňování na trhu práce
4. Pomoc při hledání kurzů českého jazyka
5. Pomoc při jednání s cizineckou policií a Ministerstvem vnitra
6. Pomoc při zajišťování bydlení, integračních bytů a vybavení domácností
7. Pomoc při zajišťování nostrifikace a vzdělání
8. Pomoc při žádání o sociální dávky, při jednání se zdravotní pojišťovnou a při řešení důchodů
9. Poskytování informací ke konkrétním druhům pobytů, k cestování vycestování z České republiky
10. Poskytování rozličných obecných informací
11. Právní pomoc – odkaz na bezplatného právníka poskytujícího služby pro PPI
12. Problém diskriminace
13. Sjednání návštěvy v poradně
14. Kurzy Poradny pro integraci (kurzy českého jazyka, práce na PC)
15. Zdravotní problémy

²⁰ LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: 2004, s. 265

Porovnáním získaných údajů je dále zjištěno, že v roce 2007 se oproti roku 2006 navýšil počet konzultací sociálních pracovníků s klienty za účelem řešení problémů a poskytnutí pomoci v oblasti žádání o sociální dávky, oblasti jednání se zdravotní pojišťovnou a řešení důchodů. Zde se počet navýšil o 58 konzultací. Zatímco v roce 2006 jich bylo provedeno celkem 99, v roce 2007 jich bylo 157.

Graf č. 3: Procentní podíly jednotlivých druhů konzultací sociálních pracovníků PPI Ústí n.L. s cizinci za rok 2007

Legenda ke grafu č. 3:

1. Kontakt za účelem zjištění, zda klient nepotřebuje služby Poradny pro integraci
2. Konzultace psychosociálních obtíží
3. Podpora při uplatňování na trhu práce
4. Pomoc při hledání kurzů českého jazyka
5. Pomoc při jednání s cizineckou policií a Ministerstvem vnitra
6. Pomoc při zajišťování bydlení, integračních bytů a vybavení domácností
7. Pomoc při zajišťování nostrifikace a vzdělání
8. Pomoc při žádání o sociální dávky, při jednání se zdravotní pojišťovnou a při řešení důchodů
9. Poskytování informací ke konkrétním druhům pobytů, k cestování, vycestování z České republiky
10. Poskytování rozličných obecných informací
11. Právní pomoc – odkaz na bezplatného právníka poskytujícího služby pro PPI
12. Problém diskriminace
13. Sjednání návštěvy v poradně
14. Kurzy Poradny pro integraci (kurzy českého jazyka, práce na PC)
15. Zdravotní problémy

V roce 2007 se počet konzultací v oblasti pomoci při zjišťování bydlení, integračních bytů a vybavení domácností v porovnání s rokem 2006 zvýšil pouze minimálně. Dá se říci, že

tato oblast, v návaznosti na řešení problémů cizinců a pomoc ze strany sociálních pracovníků je stabilní a neměnná. Celkový počet konzultací a řešení problémů s bydlením tak stoupl ze 149 na 153. I přes toto mírné zvýšení, procentuelní podíl této oblasti se z celkového počtu všech konzultací v roce 2007 snížil. Je to dáno tím, že se navýšili podíly jednotlivých problémů, které byly řešeny v roce 2007. Z 24% celkového podílu všech konzultací v roce 2006 se podíl konzultací a řešení problémů s bydlením snížil na 16% všech konzultací v roce 2007.

V roce 2007 se však projevuje nárůst žádostí o pomoc či odbornou radu v oblasti poskytování zdravotní péče a to ze 17 v roce 2006 na 62 v roce 2007.

Navýšil se i počet kurzů zajišťovaných poradnou pro integraci. Jedná se o kurzy českého jazyka a práce na počítači. Zatímco v roce 2006 tuto možnost využilo pouhých 5 klientů, v roce 2007 to bylo již 29 osob.

Zřejmý je i nárůst v oblasti poskytování právní pomoci. Tato možnost je často využívaná cizinci při vyřizování cestovních dokladů vydávaných Českou republikou, z důvodu nemožnosti obstarání cestovního dokladu domovského státu. Avšak nejedná se pouze o vyřizování pobytů cizinců a cestovních dokladů, ale o pomoc při řešení různých právních úskalí, se kterými jsou cizinci často nuceni se potýkat. Významnou skutečností je, že právní pomoc ze strany poradny pro integraci je bezplatná. V roce 2006 byla tato možnost využita pouze ve dvou případech. V roce 2007 bylo v této oblasti provedeno již 12 konzultací s cizinci.

3.6 Rozdělení klientů poradny podle pohlaví

Rozdělení klientů neziskové organizace Poradna pro integraci v Ústí nad Labem v návaznosti na pohlaví, kteří žádali o odbornou radu či pomoc sociální pracovníky v letech 2006 – 2007.

Celkem se jednalo o 47% žen a 53% mužů. Procentní podíl byl v roce 2007 s porovnáním s rokem 2006 neměnný.

Nutno však uvést, že často dochází k tomu, že se sociálními pracovníky poradny jedná pouze jedna osoba zastupující celou rodinu imigrantů. Tento cizinec, například otec rodiny pak řeší se sociálním pracovníkem potíže jednotlivých členů rodiny.

Graf č. 4: Rozdělení klientů PPI Ústí n.L. v návaznosti na pohlaví za rok 2006 – 2007.

Legenda ke grafu č. 4:

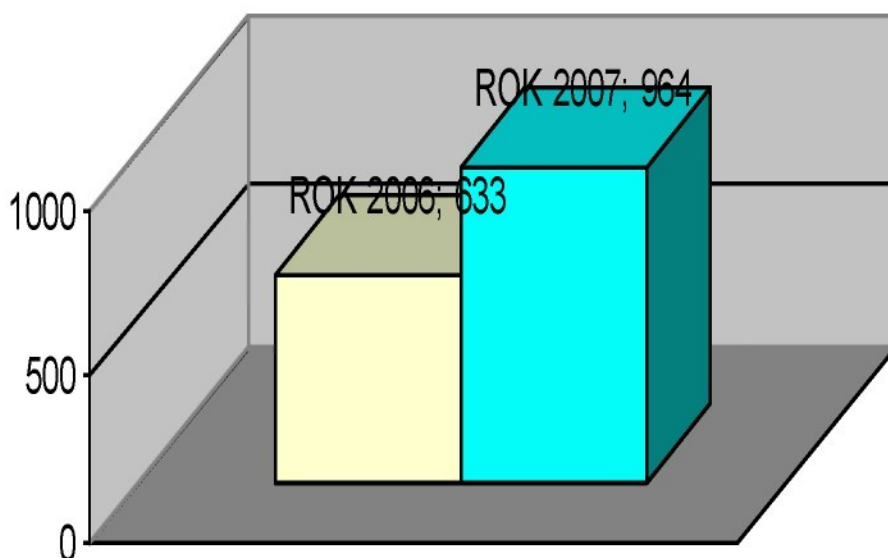
1 – muži (53%)

2 – ženy (47%)

3.7 Porovnání počtu konzultací s klienty v roce 2006 a 2007

Ze získaných dat od pracovníků Poradny pro integraci v Ústí nad Labem bylo zjištěno, že v roce 2006 bylo sociálními pracovníky této neziskové organizace provedeno celkem 633 konzultací s cizinci, za účelem poskytnutí odborné rady či pomoci. V roce 2006 registrovala tato nezisková organizace 277 klientů. O rok později bylo poradnou registrováno již 311 klientů. Tím došlo v roce 2007 i k nárůstu počtu jednotlivých konzultací s cizinci o více jak 50%, konkrétně o 331. Celkem bylo v roce 2007 provedeno 964 konzultací, o které bylo požádáno z důvodu pomoci při řešení problémů a potíží při adaptaci a zdárné integraci do nového prostředí.

Porovnání počtu a nárůstu jednotlivých konzultací sociálních pracovníků s cizinci v roce 2006 a v roce 2007

Graf č. 5: Porovnání počtu konzultací v roce 2006 a v roce 2007

Legenda ke grafu č. 5: (rok 2006 - 633 konzultací, rok 2007 - 964 konzultací)

Na základě získaných dat je potvrzen druhý předpoklad stanovený v kapitole 3.2, že stoupá počet klientů, kteří využívají služeb institucí napomáhajících integraci a tím se zvyšuje i počet provedených konzultací sociálních pracovníků s cizinci.

	rok 2006	rok 2007
Celkový počet konzultací	633	964
Celkový počet klientů	277	311

Tabulka č. 3: Celkové počty konzultací soc. pracovníků s klienty a počty klientů PPI Ústí nad Labem za rok 2006 a 2007

3.8 Státní příslušnost klientů využívajících služeb PPI Ústí n.L.

Cílem této kapitoly je potvrzení či vyvrácení třetího předpokladu, že převážnou většinu klientů využívajících služeb poradny pro integraci, tvoří státní příslušníci ze zemí bývalého Sovětského svazu

3.8.1 Státní příslušnost klientů PPI Ústí n.L. v roce 2006

V roce 2006 využilo služeb Poradny pro integraci v Ústí nad Labem celkem 277 klientů.

Ze získaných informací a údajů bylo zjištěno, že mezi nejpočetnější skupinu cizinců, kteří žádali o odbornou radu či pomoc v roce 2006 byli s celkovým počtem 53 klientů státní příslušníci Běloruska, což činilo celkových 19,13 %.

Na druhém místě, se v počtu 42 klientů řadí občané Ruské federace s celkovým 15,16% podílem.

Třetí významnou početní skupinou byli v roce 2006 cizinci pocházející z Kazachstánu. Za rok 2006 jich bylo 36 s celkovým podílem 12,99%.

Emigranti a uprchlíci pocházející z Ghany zaujímali v roce 2006 s 9,02% čtvrté pořadí s celkovým počtem 25 klientů.

Za nimi následují státní příslušníci Afghánistánu a Arménie. Oba tyto státy měli stejné početní zastoupení, každý s celkovým počtem 18 klientů. Afghánistán i Arménie se tak podílí na celkovém procentuelním zastoupení klientů poradny každý s 6,49%.

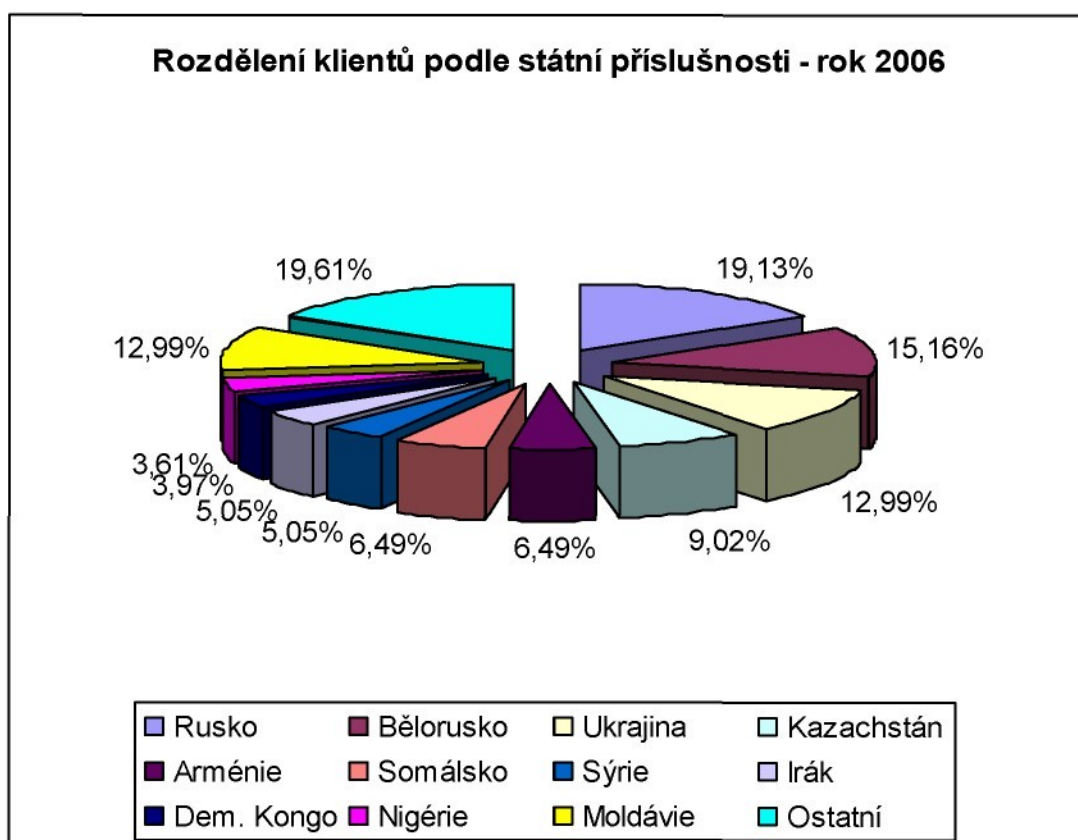
Dále využívali služeb poradny zejména občané Iráku. Zde se jednalo o 14 osob. Podíl na celkovém zastoupení klientely poradny činí 5,05%. Stejný počet klientů pocházel z Ukrajiny.

Rumunsko se podílelo v roce 2006 3,97%. Poradnu kontaktovalo celkem 11 jejich občanů. V 10 případech šlo o státní příslušníky Ghany, kteří zaujímali v roce 2006 3,61% klientely poradny.

V položce „ostatní“ jsou zastoupeny státy Moldávie, Somálsko, Uzbekistán, Čína, Kuba, Libérie, Sýrie, Togo, Turecko a Zair s celkovým počtem 36 klientů. Jejich procentuelní podíl na celkovém počtu klientů PPI Ústí nad Labem v roce 2006 činil 12,99%.

Státní příslušnost klientů PPI Ústí n.L. v roce 2006		
Bělorusko	53	19,13%
Rusko	42	15,16%
Kazachstán	36	12,99%
Ghana	25	9,02%
Afghánistán	18	6,49%
Arménie	18	6,49%
Irak	14	5,05%
Ukrajina	14	5,05%
Rumunsko	11	3,97%
Súdán	10	3,61%
Ostatní	36	12,99%
Celkem:	277	100%

Tabulka č. 4: Počet konzultací s klienty PPI Ústí nad Labem dle státní příslušnosti za rok 2006

Graf č. 6: Procentuelní zastoupení klientů PPI Ústí n.L. podle státní příslušnosti – rok 2006

Moldávie	Somálsko	Uzbekistán	Čína	Kuba
8 klientů	8 klientů	5 klientů	3 klienti	2 klienti
Libérie	Sýrie	Togo	Turecko	Zair
2 klienti	2 klienti	2 klienti	2 klienti	2 klienti

Tabulka č. 5: Počty klientů PPI UL v roce 2006 zahrnutých v položce „ostatní“.

3.8.2 Státní příslušnost klientů PPI Ústí n.L. v roce 2007

V roce 2007 se složení klientů z hlediska státní příslušnosti ve srovnání s rokem 2006 značně obměnilo. Služeb Poradny pro integraci v Ústí nad Labem využilo 311 klientů.

Občany Běloruska, kteří tvořili nejpočetnější skupinu klientů v roce 2006, vystřídali v roce 2007 s celkovým počtem 62 osob, státní příslušníci Ruska. Zaujímají tak 19,930% celkového zastoupení klientů poradny v roce 2007. Cizinci pocházející z Běloruska se v roce 2007, s celkovým počtem 47 klientů a 15,11% podílem se zařadili na druhé místo.

Třetí významnou početní skupinu tvořili v roce 2007 Ukrajinci s počtem 24 osob. V roce 2007 se tak podíleli 7,71%. Následují je občané Kazachstánu s 23 klienty a 7,39% podílem. Na páté místo se v počtu klientů řadí státní příslušníci Arménie. Bylo jich celkem 19 a podíleli se tak na celkovém zastoupení 6,10%.

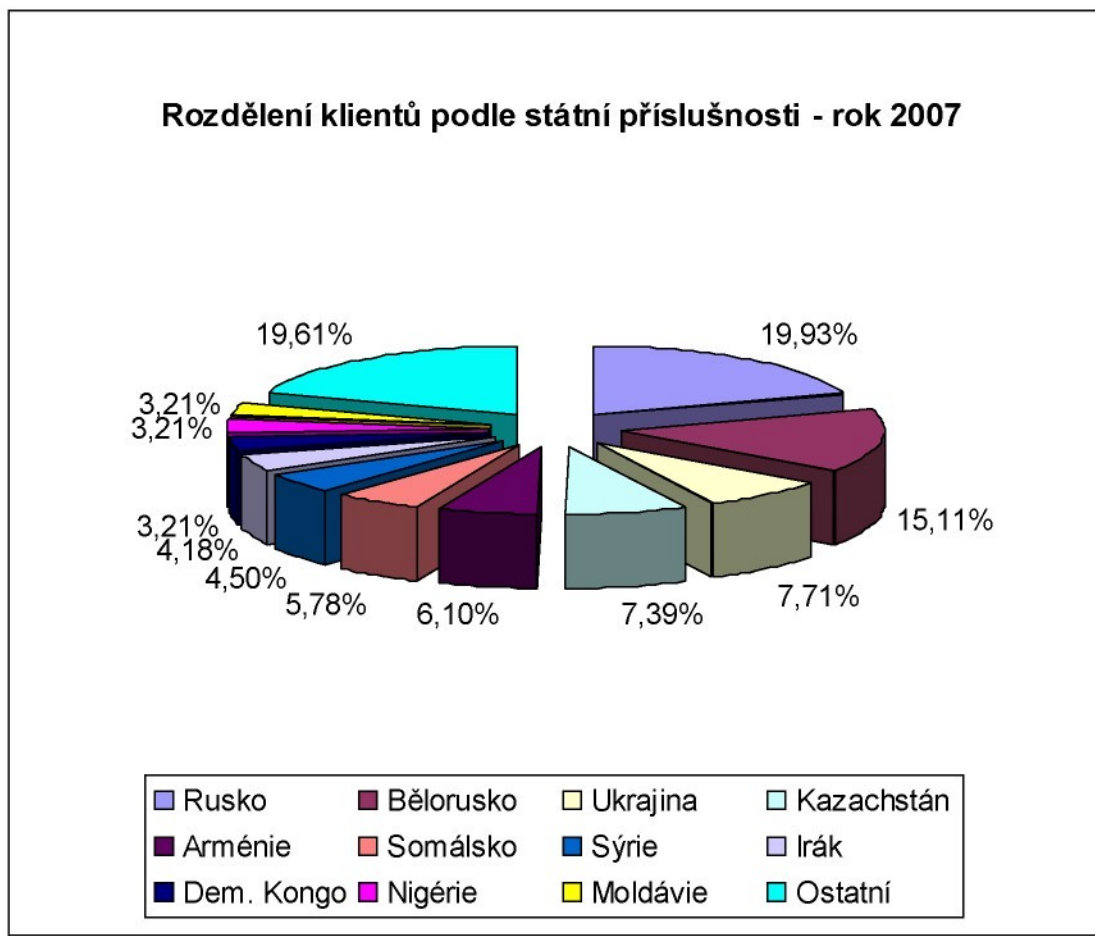
Další významnou skupinu emigrantů a uprchlíků, kteří žádali o radu či pomoc sociální pracovníky uváděné poradny, tvořili v roce 2007 občané Somálska s 18 klienty, Sýrie se 14 klienty a Irák se 13 klienty. Demokratická republika Kongo měla zastoupení stejně jako Nigérie a Moldávie v 10 případech.

V položce „ostatní“ jsou zastoupeny státy Česká republika (jedná se o imigranty s uděleným státním občanstvím České republiky), Súdán, Ghana, Vietnam, Gruzie, Írán, Mongolsko, Uzbekistán, Turecko, Polsko, Togo, Chorvatsko, Libérie, Angola, Rumunsko, Afghánistán, Tunis a Tádžikistán s celkový počtem 61 klientů.

V této kapitole je za pomoci získaných dat potvrzen třetí předpoklad, že převážnou většinu klientů využívajících služeb poradny pro integraci, tvoří státní příslušníci ze zemí bývalého Sovětského svazu. Toto je potvrzeno v roce 2006 i v roce 2007.

Státní příslušnost klientů PPI Ústí n.L. v roce 2007		
Rusko	62	19,93%
Bělorusko	47	15,11%
Ukrajina	24	7,71%
Kazachstán	23	7,39%
Arménie	19	6,10%
Somálsko	18	5,78%
Sýrie	14	4,50%
Irák	13	4,18%
Dem. Kongo	10	3,21%
Nigérie	10	3,21%
Moldávie	10	3,21%
Ostatní	61	19,61%
Celkem:	311	100%

Tabulka č. 6: Klienti PPI Ústí nad Labem dle státní příslušnosti za rok 2007 v procentech

Graf č. 7: Procentuelní zastoupení klientů PPI Ústí n.L. podle státní příslušnosti – rok 2007

Česká republika 9 klientů	Súdán 8 klientů	Ghana 7 klientů	Vietnam 6 klientů	Gruzie 5 klientů
Írán 4 klienti	Mongolsko 4 klienti	Uzbekistán 4 klienti	Turecko 3 klienti	Polsko 3 klienti
Togo 1 klient	Chorvatsko 1 klient	Libérie 1 klient	Angola 1 klient	Rumunsko 1 klient
Afghánistán 1 klient	Tunis 1 klient	Tádžikistán 1 klient		

Tabulka č. 7: Počty klientů PPI UL v roce 2007 zahrnutých v položce „ostatní“.

Největší zastoupení v počtu klientů Poradny pro integraci v Ústí nad Labem roce 2006 a 2007 mají tyto státy:

- Bělorusko (2006 – 1. místo; 2007 – 2. místo),
- Rusko (2006 – 2. místo; 2007 – 1. místo),
- Kazachstán (2006 – 3. místo; 2007 – 4. místo),
- Arménie (2006 – 6. místo; 2007 – 5. místo),
- Ukrajina (2006 – 8. místo; 2007 – 3. místo).

3.9 Vyhodnocení praktické části

Praktická část bakalářské práce byla zaměřena na získání informací vedoucích ke zjištění skutečných aktuálních problémů cizinců.

Cílem praktické části je zjistit největší a nejčastější adaptační potíže uprchlíků a emigrantů a potvrdit nebo vyvrátit stanovené předpoklady, týkající se problémů cizinců při adaptaci do nového prostředí.

Získanými informacemi a statistickými údaji o klientech z Poradny pro integraci cizinců v Ústí nad Labem a následnou analýzou těchto informací a dat, bylo docíleno potvrzení všech tří předpokladů uvedených v kapitole 3.2.

Předpoklad, že nejčastějším a největším problémem cizinců při adaptaci na nové prostředí je neznalost jazyka hostitelské země, byl potvrzen v kapitole 3.4. Předpoklad, že stoupá počet klientů, kteří využívají služeb institucí napomáhajících integraci a tím se zvyšuje i počet provedených konzultací sociálních pracovníků s cizinci, byl potvrzen v kapitole 3.7 a třetí předpoklad, že převážnou většinu klientů využívajících služeb poradny pro integraci, tvoří státní příslušníci ze zemí bývalého Sovětského svazu byl potvrzen v kapitole 3.8.

I přes nedostupnost informací a dat starších roku 2006, je porovnání údajů získaných za rok 2006 a rok 2007 zajímavé, vzhledem k určitým odlišnostem během dvou let. (např. porovnání druhů konzultací sociálních pracovníků s klienty za rok 2006 a 2007). Zajímavé je i srovnání těchto let v návaznosti na zvyšující se počet klientů, kteří kontaktují sociální pracovníky pro různé druhy potíží a problémů, se kterými jsou nuceni se denně potýkat v souvislosti s integrací do nové společnosti.

V praktické části byly zjištěny aktuální oblasti problémů cizinců, se kterými se obracejí na sociální pracovníky se žádostmi o poskytnutí odborné rady či pomoci.

Nejvíce konzultací s cizinci je kromě podávání obecných informací provedeno zejména v oblasti podpory při uplatnění na trhu práce. Dále v oblasti pomoci při jednání s cizineckou policií a Ministerstvem vnitra České republiky, pomoci při zajišťování vhodného bydlení, pomoci při žádání o sociální dávky, pomoci při jednání se zdravotní pojišťovnou a pomoci při řešení důchodů. Značnou část tvoří také konzultace zaměřené na řešení zdravotních problémů cizinců (konkrétní počty konzultací jsou uvedeny v kapitole 3.4).

Z poskytnutých dat z Poradny pro integraci v Ústí nad Labem a jejich následnou analýzou byly zjištěny také počty a státní příslušnost klientů využívajících služeb a pomoci sociálních pracovníků. Zjištěno bylo i procentuelní zastoupení klientů poradny v návaznosti na jejich pohlaví.

4 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na popsání adaptačních potíží uprchlíků a emigrantů v souvislosti s integrací do nového prostředí. Jejím cílem bylo popsat problematiku adaptace emigrantů a uprchlíků při integraci do nové společnosti.

Kapitoly teoretické části práce byly zaměřeny na popis nejdůležitějších oblastí souvisejících s problematikou emigrace a uprchlictví. Úvodem byly objasněny nejdůležitější pojmy související s problematikou uprchlictví a migrace. Dále byla popsána problematika adaptace do nového prostředí a nejčastější a nejzávažnější adaptační potíže cizinců v souvislosti s integrací do „nové“ společnosti. Další kapitoly teoretické části bakalářské práce nastínily legislativní rámec migrační, azylové a pobytové politiky v návaznosti na mezinárodní právo a právní úpravu v České republice. Popsána byla také problematika mezinárodní ochrany v České republice. Další kapitoly se věnovaly státnímu integračnímu programu v oblasti bydlení, pobytu cizinců na našem území v režimu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů a problematice získání státního občanství ČR. Poslední kapitola teoretické části se zabývala mezinárodními a vnitrostátními institucemi a státními i neziskovými organizacemi, které se zabývají převážně podporou a pomocí uprchlíků a emigrantům při začleňování do nového prostředí, nové společnosti.

Cílem praktické části bylo zjistit největší a nejčastější adaptační potíže uprchlíků a emigrantů a potvrdit nebo vyvrátit stanovené předpoklady, týkající se problémů cizinců při adaptaci do nového prostředí. Informace o adaptačních potížích emigrantů a uprchlíků, popsané v teoretické části a stanovené předpoklady v praktické části bakalářské práce, byly ověřovány prostřednictvím průzkumu zaměřeného na sběr a analýzu dat. Statistická data byla získána od pracovníků občanského sdružení Poradna pro integraci se sídlem v Ústí nad Labem.

Díky poskytnutým informacím a následné analýze statistických dat vztahujících se k dané problematice, byly zodpovězeny otázky, týkající se adaptačních potíží cizinců. Byl zjištěn skutečný stav v dané problematice.

V teoretické části byly popsány jako nejzávažnější problémy emigrantů a uprchlíků mimo jiné zejména neznalost jazyka hostitelské země a s tím související potíže při styku s úřady, problematika bydlení a nezaměstnanost. Toto bylo v praktické části potvrzeno ze zjištěných dat a jejich následnou analýzou.

Stanovené předpoklady byly potvrzeny informacemi, které se vztahují k jednotlivým druhům konzultací sociálních pracovníků výše zmiňované poradny s klienty.

Potvrdilo se, že nejčastějším a největším problémem cizinců při adaptaci na nové prostředí, je neznalost jazyka hostitelské země. Jedná se o veliký deficit, neboť tento problém zasahuje i do dalších oblastí. Kromě jiných oblastí, zasahuje tento problém zejména do problematiky jednání cizinců na úřadech či korespondence s úřady a institucemi. Největší počet klientů poradny tak žádá o poskytnutí obecných informací souvisejících s každodenním životem, ale také o pomoc při sepisování žádostí, či odvolání proti rozhodnutí správních orgánů apod. Zároveň využívají (pro jazykovou bariéru) služeb a pomoci sociálních pracovníků z důvodu písemného styku nebo přímo doprovodu na jednání s úřady (např. Policií ČR, Ministerstvem vnitra ČR, úřady práce apod.).

Dále bylo v praktické části potvrzeno, že stoupá počet klientů, kteří využívají služeb institucí napomáhajících integraci a tím se zvyšuje i počet provedených konzultací sociálních pracovníků s cizinci.

Potvrdil se také předpoklad, že převážnou většinu klientů využívajících služeb poradny pro integraci, tvoří státní příslušníci ze zemí bývalého Sovětského svazu. Toto je dáno zejména počtem cizinců pocházejících ze zemí bývalého Sovětského svazu, pobývajících na území České republiky. Nelze opomenout ani podobnou socio-kulturní mentalitu těchto lidí, zejména v souvislosti se slovanskou národností.

Problematika adaptace uprchlíků a emigrantů je velice obsáhlá. Bakalářská práce tak vystihuje jen ty nejdůležitější aspekty související s danou problematikou. Popsány byly nejčastější a nejzávažnější adaptační problémy, se kterými se tito lidé musejí dobrovolně či z donucení potýkat. Bakalářská práce by tak mohla být přínosem k většímu poznání života integrujících se cizinců a napomoci většímu pochopení a vcítění se do osudů těchto lidí.

5 Navrhovaná opatření

Na základě zjištěných skutečností týkajících se největších problémů uprchlíků a emigrantů v souvislosti s jejich adaptací do nového prostředí se nabízí hned několik opatření.

Jednou z podpor cizinců při jejich adaptaci by mělo být poskytování kvalitní výuky českého jazyka. Jak již bylo v této práci uvedeno, znalost jazyka hostitelské země je prvním předpokladem pro zdárnou integraci. Přesto, že kurzy českého jazyka jsou již zajišťovány, měly by být poskytovány širšímu okruhu cizinců a ve větším rozsahu, než-li doposud. V případě azylantů je jazyková výuka součástí Státního integračního programu pro azylanty (nevýhody těchto kurzů však byly popsány v kapitole 2.5.1.) Musíme si také uvědomit fakt, že převážná část cizinců nemá statut azylanta. A to buď proto, že nežádali Českou republiku o udělení mezinárodní ochrany nebo žádali, ale azyl jim na území České republiky nebyl udělen. Spousta imigrantů pobývá na našem území v jiném pobytovém režimu, než-li jako osoba, které byl udělen azyl. Proto také nemohou takovýchto kurzů využívat. Nabízí se tedy otázka, zda-li by pro zdárnou integraci nebo alespoň pro minimalizaci negativních aspektů v souvislosti s adaptací cizinců do naší společnosti nebylo vhodné zajišťování většího množství kurzů českého jazyka ze strany státu. V nejlepším případě by se mělo jednat o bezplatné zajišťování kurzů českého jazyka, popřípadě s možností nějaké finanční podpory pro finančně slabé cizince, která by je k absolvování těchto kurzů motivovala. Samozřejmě, že by musely být pevně stanovené podmínky, za kterých by byly kurzy prováděny, a také požadavky kladené na případného zájemce. Dostatečná znalost jazyka patří mezi nejdůležitější aspekty adaptačního procesu cizinců a souvisí s veškerou další činností a komunikací. Je však nezpochybnitelným faktem, že bez snahy samotných cizinců, může se zajišťování většího počtu kurzů českého jazyka ze strany státu či neziskových organizací minout účinkem.

Nedostupnost bydlení se jeví jako další velký problém v souvislosti se zdárnou integrací a adaptací emigrantů a uprchlíků, a proto by bylo vhodné poskytovat těmto lidem zejména ze strany státu větší pomoc a podporu, za účelem získání vhodného bydlení. I přes fungující Státní integrační program v oblasti bydlení, by stát měl více podporovat přidělování bytů azylantům a cizincům vůbec. Například formou dotace či půjčky za předpokladu vlastního přičinění a aktivity a nepochybně také záruky ze strany cizince. Mohlo by se jednat o poskytnutí dotací na pořízení vhodného přiměřeného bydlení, například s možností rozložení placení poskytnuté půjčky či dotace do nižších splátek nebo zajištěním minimalizací úroků. Zde by však byla zapotřebí existence přesně vytyčených pravidel a podmínek, určujících za jakých okolností a s jakými požadavky na cizince by bylo možné takovéto

dotace poskytnout. Jako další řešení se nabízí navýšení finančních dotací ze státního rozpočtu České republiky, určeného na zajištění bydlení zejména osobám s poskytnutou mezinárodní ochranou. A to jak na zkvalitnění bydlení v pobytových či integračních azylových střediscích, tak na bydlení azylantů v soukromí. Není žádným tajemstvím, že byty v integračních střediscích jsou často v katastrofálním stavu. Vzhledem ke svým nedostatečným rozměrům také v některých případech neposkytují vhodné bydlení pro nezřídka mnohočlennou rodinu uprchlíků.

V neposlední řadě by měla být poskytována větší podpora adaptujícím se cizincům v oblasti získávání zaměstnání. Pomoc při hledání zaměstnání by měla směřovat zejména k těm, co projevují opravdový zájem pracovat. Větší pomoc ze strany státu by měla být také poskytována cizincům, kteří jsou ochotni podstoupit jakoukoli rekvalifikaci za účelem většího vzdělání či možnosti pracovního uplatnění. V praxi by se tak nemělo stávat, že tito lidé budou odmítáni i přesto, že splňují kvalifikační předpoklady pro uplatnění v dané profesi. S tímto problémem však souvisí také již zmíněný problém s neznalostí českého jazyka. Tento deficit se při hledání práce u cizinců značně projevuje. Jednak mnohé profese se bez znalosti českého jazyka neobejdou a jednak jeho neznalost staví cizince do horší pozice, například při vyjednávání pracovních podmínek a při jednání s případným budoucím zaměstnavatelem.

Přesto, že stále více cizinců využívá služeb různých občanských sdružení, která se zabývají pomocí s jejich adaptací, nejedná se logicky o všechny. Ti cizinci, kteří služeb občanských sdružení využívají, žádají často o pomoc sociálních pracovníků v oblasti řešení problémů při styku s úřady, z důvodu vyřízení různých záležitostí, souvisejících s každodenním pobytem cizince na našem území. Nabízí se zde možnost zlepšení služeb pro cizince ze strany státní správy a samosprávy. Jedná se například o větší informovanost o poskytovaných službách, pokyny pro vyplnění různých tiskopisů a formulářů, povinnosti a práva cizinců apod. Často by postačovalo i poskytnutí jakýchkoliv informací v co největším počtu jazykových mutací. Jistě by to značně ulehčilo život velkému počtu cizinců, jenž jsou nuceni se každodenně potýkat s tímto problémem.

6 Seznam informačních zdrojů

Český statistický úřad, *Počet cizinců v ČR*. [on-line]. [cit. 2007-10-10]. Dostupné z URL: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001

FOREJTOVÁ, Monika. *Mezinárodněprávní ochrana menšin*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2002. ISBN 80-7082-843-9.

FREIOVÁ, Michaela. *Uprchlická otázka a my*. 1. vyd. Praha: Občanský institut, 1993. ISBN 80-900190-6-4

GABAL, Ivan, HELŠUSOVÁ VÁCLAVÍKOVÁ, Lenka. *Migrace v rozšířené Evropě*. 1. vyd. Praha: 2002. ISBN 80-238-9199-5

GABAL, Ivan. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků*. [on-line]. [cit. 2008-01-12]. Dostupné z URL: <<http://www.cizinci.cz/files/clanky/16/analyza.pdf>>

JELÍNKOVÁ, Radka. *Právní postavení uprchlíků v České republice*. [on-line]. [cit. 2007-08-02]. Dostupné z URL: <http://aa.ecn.cz/img_upload/213998dd557a6ecf241d80d7748bd811/postaveni_uprchliku.pdf/cs.>

JÍLEK, Dalibor. *Odpověď mezinárodního práva na hromadné uprchlictví*. 1. vyd. Brno: 1996. ISBN 80-210-1337-0

LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog, 2004, ISBN 80-85843-61-7

MARÁDOVÁ, Eva. *Multikulturní porozumění*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-82-2

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-549-0

Sdělení č. 208/1993 Sb. ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícím se právního postavení uprchlíků

SOCIÁLNÍ PRÁCE: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci. Sociální práce s imigranty. Č. 2/2007. Praha: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2007. ISSN 1213-6204

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

Universum (10. díl). 1. vyd. Praha: 2000. ISBN 80-207-1072-8

Všeobecná deklarace lidských práv a svobod. [on-line].[cit. 2007-09-13].Dostupné z URL: <http://juristic.zcu.cz/dostal/docs/udhr_cz.htm> .

Wikipedie – otevřená encyklopedie. [on-line].[cit. 2007-07-22].Dostupné z URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/migrace>> .

Zákon č. 325 ze dne 11. listopadu 1999 o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Sbírka zákonů, částka 106, 1999.

Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Sbírka zákonů, částka 106, 1999.

7 Seznam příloh

Příloha č. 1: *Čtyři skutečné životní situace, které donutily emigrovat člověka ze země svého původu.*

Příloha č. 2: *Grafické znázornění procesu azylového řízení v České republice*

Příloha č. 1 - *Čtyři skutečné životní situace, které donutily emigrovat člověka ze země svého původu. Níže uvedené řádky se opírají o skutečné události, avšak jména osob uváděných k jednotlivým životním příběhům jsou smyšlená.*

Příběh 1. - IONESCU (Rumunsko)

Příběh paní Ionescu začíná na území tehdejší ČSFR v srpnu roku 1990, kdy přicestovala se svými třemi dětmi (syn Marian, dcera Gabriela a syn Vasile Christian) na území tehdejší České a Slovenské federativní republiky, kde v listopadu 1990 požádala o přiznání postavení uprchlíka. Tato žádost jí byla Úřadem FMV v únoru 1991 zamítnuta. Z tohoto důvodu podala paní Ionescu v březnu téhož roku rozklad ministroví vnitra, který jí byl zamítnut v říjnu 1991. Vzhledem k těmto okolnostem podala žadatelka proti rozhodnutí ministra vnitra v prosinci 1991 u Nejvyššího soudu ČSFR žalobu na přezkoumání rozhodnutí správního orgánu. Nejvyšší soud rozhodnutí správního orgánu zrušil a její žádost o přiznání postavení uprchlíka byla vrácena zpět žalovanému správnímu orgánu k dalšímu řízení, na základě kterého bylo dne 7.9.1992 žadatelce a jejím dětem přiznáno postavení uprchlíka na území ČSFR.

Rumunsko opustila se svými třemi dětmi v důsledku událostí, které ohrožovaly i jejich životy. Jako členka Národní liberální strany (P.N.L. – Partidul National Liberal) otevřeně bojovala proti tehdejší vládě v Rumunsku. Tehdejší vedení v roce 1977 údajně chtělo, aby vstoupila do rumunské komunistické strany, což kategoricky odmítla z důvodu svého politického přesvědčení. Z důvodu tohoto odmítnutí byla tehdy nucena trpět po finanční, administrativní a zejména psychické stránce. Od roku 1988 byla podezřívána a pronásledována rumunskou tajnou policií – Securitate i obyčejnou policií, že údajně vyhazovala z okna vozidla taxi v centru Bukurešti letáky, které byly namířeny proti tehdejší komunistické straně a proti diktátorské vládě Ceaucesca. Z tohoto důvodu byla údajně zadržena a bita a následně od orgánů tajné policie týraná a trýzněná. Od prosince 1989 se začala zúčastňovat rumunské revoluce a manifestací tím způsobem, že odvážela raněné demonstranty do nemocnice a to státním autem, které měla svěřené jako taxikářka. Celkem 58 dní se zúčastňovala manifestace z důvodu demise tehdejší komunistické vlády. Z tohoto důvodu byla několikrát zadržena policií, bita a týrána společně s jejím nejstarším synem, který byl nucen přiznat se k věcem, o kterých neměl ani potuchy. Z tohoto důvodu nebyl její syn přijat do dalšího ročníku gymnázia a byl z gymnázia vyloučen. Kdyby se vrátila v době žádosti o přiznání statutu uprchlíka na území ČSFR zpět do tehdejšího Rumunska, byly by jejich životy údajně ohroženy. Tehdy byla neustále v telefonickém kontaktu s jejími

příbuznými či jinými lidmi z Rumunska, od kterých byla informována o politických událostech v Rumunsku.

V roce 1992 se dozvěděla telefonicky od své sestřence, že její byt v osobním vlastnictví v Bukurešti, ve kterém nikdo asi měsíc a půl nebydlel, zničehonic vyhořel. Ve stejný den, kdy vznikl požár v bytě paní Ionescu, vyhořel z neznámých důvodů i byt její sestřence v Craiově cca 250 km od Bukurešti.

Podle jejího vyjádření, s prostředím v České republice se již plně sžila. Dříve, bydlela i se svými dětmi v okrese Most. Byla zaměstnána jako navíječka motorů v A.S. Komořany. V současné době bydlí na okraji města Ústí nad Labem, kde v místě svého bydliště pracuje v prádelně. Po psychické, duševní i sociální stránce je velice spokojena a jak sama tvrdí, je vděčná a ráda za to, že může žít i se svými dětmi na území České republiky.

Příběh 2. - DZUBANOV (Rusko)

Dne 1. ledna 1992 podal na území České a Slovenské federativní republiky žádost o přiznání postavení uprchlíka podle v té době platného zákona č. 498/1990 Sb. o uprchlících, z politických důvodů. Politický azyl mu byl v České republice udělen dne 20.12.1993.

Důvodem jeho vycestování z tehdejšího Ruska a následného podání žádosti o přiznání postavení uprchlíka na území ČSFR byly následující události a skutečnosti.

Dle jeho sdělení prvotní „problémy“ s místním oddělením KGB v Rusku začal mít již jako žák základní školy. Tehdy na letní brigádě přinesl na pracoviště samizdatový časopis, který zahlédl v jeho tašce jeho mistr (člen komunistické strany) a bez svolení pana Dzubanova si jej přečetl. Následující den přišli k němu domů pracovníci místního oddělení KGB a vyhrožovali jemu i jeho bratrovi, že budou mít oba potíže na škole, pokud podobné činnosti nezanechají. V roce 1974, kdy mu bylo 14 let a jeho bratr studoval druhým rokem vysokou školu, účastnil se společně s ním studentské protivládní demonstrace. Bratr byl zadržen policií a vyloučen ze studia na vysoké škole. Panu Dzubanovovi nebylo ředitelem základní školy povoleno postoupit do 9. a 10. třídy a absolvovat střední vzdělání. Jeho matce bylo řečeno, že takové pionýry škola nepotřebuje. Vyučil se tedy a poté v roce 1979 začal studovat na vysoké škole. V roce 1981 a 1982 se zúčastnil dvou studentských demonstrací na Leninských horách při příležitosti výročí smrti Johna Lenona. Na první z nich byl zadržen jeho bratr, který byl následně propuštěn ze zaměstnání a umístěn tři měsíce na psychiatrii. Pan Dzubanov byl v roce 1983 povolán děkanem fakulty, který mu ukázal hlášení policie o jeho účasti na zmiňovaných demonstracích s požadavkem na jeho vyloučení z vysokoškolského studia. Toto

mělo proběhnout neudělením mu povolení odkladu vojenské služby. Na obsílky z vojenské správy pan Dzubanov nereagoval a později se skrýval u známých. S děkanem byl domluvený, že ten se pro něj povolení z vojenské katedry, na jehož základě vojenská správa povolovala odklad, pokusí obstarat a toto se mu také podařilo.

Na podzim roku 1990 si začal dopisovat s ministerstvem vnitra Jihoafrické republiky. Bylo to proto, že se se svým bratrem rozhodli do této země emigrovat. Pan Dzubanov zasílal články o politické situaci a o poměrech na ruských psychiatrických klinikách. Od této doby pravděpodobně začal být odposloucháván jeho telefon a korespondence ze zahraničí se začala ztrácet. Následně byl předvolán na KGB, kde mu předložili otevřený dopis – odpověď Ministerstva vnitra Jihoafrické republiky. Za týden na to byl propuštěn ze zaměstnání, bez kterého byl až do odjezdu do ČSFR. Jeho bratr poté zemřel za záhadných okolností. Dle sdělení pan Dzubanov, byl jeho bratr se svou dcerkou na rybách. Poté, co poslal svou dceru domů byl po dvou hodinách nalezen svoji manželkou mrtvý na cestě poblíž vody bez žádného viditelného zranění. Nikdy nebyl nemocný, na nic si nestěžoval, bylo mu 36 let. Od svého mládí byl veden ve spisech KGB a policie se smrtí jeho bratra údajně vůbec nezabývala, lékaři se k jeho smrti rovněž odmítali vyjádřit.

Sám pan Dzubanov měl několikrát na ulici napaden neznámými osobami a to i v přítomnosti jeho dcerky. Rovněž byl opakovaně zadřen policií a předváděn z malicherných důvodů (neměl např. u sebe občanský průkaz) a to ještě měsíc před odjezdem do Československé federativní republiky. Hlavním a bezprostředním důvodem emigrace byla v jeho případě obava o jeho život.

Pan Dzubanov byl po své žádosti o udělení politického azylu ubytován v tehdejšímu utečeneckém táboře Červený Újezd. Zde pravidelně docházel na výuku češtiny a snažil se o kontakt se svým okolím. Zde pracoval i nad rámec svých povinností, za což mu bylo i mimořádně zvýšeno kapesné. V současné době bydlí ve městě Ústí nad Labem a pracuje ve Spolku pro chemickou a hutní výrobu jako výzkumný a vývojový pracovník. Do české společnosti se již plně integroval.

Příběh 3. - IZEWBU (Nigérie)

Panu Izewbu bylo přiznáno postavení uprchlíka v srpnu 1992 a to až na základě rozkladu, který jmenovaný podal tehdejšímu ministrovi vnitra.

Pan Izewbu opustil Nigerii v dubnu 1991 z náboženských a etnických důvodů, neboť dle jeho vyjádření byl jeho život ohrožen společností Ogboni vyznávající černou magii. Po smrti svého otce byl jako nejstarší syn, a tudíž jeho nástupce, seznámen s pravidly obřadů. Byl svědkem postupu, jakým bylo tělo jeho otce zohaveno, v tom smyslu, že byl odřezán jeho pohlavní orgán a odstraněny jeho oční bulvy. Na to byl navštíven několika členy tohoto tajného spolku, kterými byl informován o skutečnosti, že jeho otec před svou smrtí „přisahal“, že po jeho smrti nastoupí na jeho místo jeho nestarší syn, kterým byl pan Izewu. Postupy kultu byly mj. údajně následující: pan Izewbu měl nabídnout spolku jednu osobu jako oběť. Krev oběti by pak posloužila při jeho zasvěcování do „kultu“. Prostřednictvím krve osoby, kterou jim nabídnul, a po provedení obřadů bude navždy chráněn před zlými mocnostmi, tzn. že bude obdařen nějakými magickými silami. Na to byl údajně důrazně varován těmito delegáty, že nesmí nikdy a nikde mluvit o tom, co mu bylo sděleno. Bylo mu řečeno, aby se nedopouštěl chyby jakkoli žádat o pomoc od vlády Nigerie. Ta by dle jejich sdělení nikdy proti kultu nezakročila vzhledem k tomu, že někteří členové vlády jsou zároveň i členy společnosti Ogboni. Vzhledem k tomu, že vše výše uvedené je proti náboženskému přesvědčení pana Izewbu, odmítl se podílet na rituálech společenství Ogboni, za což mu tehdy podle zásad kultu hrozila smrt. Rozhodl se z Nigerie vycestovat do Turecka. Cesta nebyla snadná. Šel buší a za pomoci různých lidí se seznámil s jakýmsi kapitánem nákladní lodi, který mu pomohl při cestě z Afriky do Turecka. Zde mu bylo řečeno, že jediný tábor v Turecku je údajně jen pro Kurdy, kteří utekli ze své země po válce v zálivu. Zoufale hledal pomoc, kterou nakonec našel po čtyřech měsících, když se setkal se železničním technikem, který mu přislíbil pomoc. Ta spočívala v tom, že musel po celou dobu jízdy vlaku zůstat v prostoru pod střechou vlaku, kterým se dostal až na území tehdejší ČSFR, konkrétně do hlavního města Prahy. Zde následně zažádal o postavení uprchlíka na našem území.

Panu Izewbu bylo postavení uprchlíka na území České republiky přiznáno již roce 1992. Na našem území tak žije déle jak 15 let a plně se již do naší společnosti adaptoval.

Příběh 4. - MAPUAHA (Konžská demokratická republika)

Azyl byl na území České republiky panu Mapuaha udělen v únoru roku 1995 poté, co ministerstvo vnitra přezkoumalo z podnětu rozkladu zamítavé rozhodnutí soudu I. instance. Zde odvolací orgán dospěl k závěru, že jeho strach z pronásledování v zemi jeho původu je odůvodněný a že jeho obavy perzekuce byly v roce 1995 opodstatněné.

Narodil se v Kinshase, kde žil pouze se svým bratrem. Otec brzy po jeho narození zemřel a matka se od nich odstěhovala. Po uzavření vysokých škol v tehdejším Zaire r. 1988 neměl stálé zaměstnání, občas dával lekce francouzštině a také pomáhal při výchově mládeže u protestantské církve. Společně s bratrem organizoval demonstrace a rozdávali letáky ve spolupráci se studentským hnutím MEK (studentské hnutí z Kalamu), kterého byl členem, neboť chtěli (jako celý jeho národ), aby odešel z úřadu prezident Mobutu. Cílem hnutí bylo podporovat a především podílet se na organizování různých protestních akcí, a spolupráce s tehdejší opozicí se záměrem bojovat za demokracii. V roce 1992 byl při demonstraci zatčen a odvezen na velitelství civilní gardy, kde byl vyslýchán a mučen. Poté byl propuštěn s podmínkou, že se už nikdy nebude angažovat v demonstracích. Poté se celé jejich hnutí stáhlo do pozadí až do doby, než zorganizovali demonstraci dne 18.12.1992, poněvadž byl na předchozí konferenci zvolen předsedou nejvyšší rady republiky monsiňor Monsega. Prezident Mobutu toto odmítl akceptovat a odmítl jej ustanovit do funkce z důvodu obavy z jeho politického vlivu, neboť Monsengo měl důvěru celého národa. Po rozehnutí této protestní demonstrace se společně se svým bratrem ukryl u svého strýce. Ten jim také opatřil cizí cestovní doklady, opatřené bulharskými vízy, na které se jim podařilo ze země vycestovat. Pod cizím jménem se i se svým bratrem přepravili do Konga-Brasavil a pak letěli až přes Moskvu do Bulharska, neboť se jednalo o ruské letadlo. Poté pobýli v Bulharsku asi 4 dny a následně se seznámili s bulharským řidičem kamionu, který je dovezl ukryté v návěsu nákladního vozidla až do Prahy, kde je v noci vysadil a sdělil jim, že jsou na území České republiky. Následně se přihlásili v Praze na cizinecké policii, odkud byli odkázáni na Utečenecký tábor v Červeném újezdu. Údajně chtěli zažádat o azyl již v Bulharsku, ale nějací lidé jim sdělili, že v Bulharsku je nepravděpodobné, že by jim byl tento statut udělen a byla jim doporučena Česká republika.

Po přicestování do ČSFR a po přihlášení se na tehdejším přistěhovaleckém úřadu, byl ubytován v pobytovém integračním středisku Červený Újezd a následně v integračním středisku v Ústí nad Labem – Předlicích. V současné době má živnost v Ústí nad Labem, kde vlastní malý krámk a prodává potraviny. S manželkou, která pochází rovněž z Nigerie a

která přicestovala na území České republiky až po několika letech, mají 7 letého syna, který se narodil již na území České republiky. Pan Mapuaha se již se svou rodinou do české společnosti integroval. Má zde stálé vazby, zapojil se do podnikatelské činnosti, je ekonomicky soběstačný, on i jeho rodina mají na území české republiky již široké zázemí. Hovoří celkem dobře českým jazykem a je šťastný a vděčný orgánům České republiky, že může se svou ženou a dítětem s pocitem bezpečí na našem území žít. Bydlí v panelovém domě a plně se sžil s okolím a je ekonomicky soběstačný.

Postup při zažádání o udělení azylu v ČR

